

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Anja Jurca

**Religija v ameriških animiranih serijah:
primer Simpsonovih in South Parka**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Anja Jurca

Mentor: izr. prof. dr. Marjan Smrke

**Religija v ameriških animiranih serijah:
primer Simpsonovih in South Parka**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

RELIGIJA V AMERIŠKIH ANIMIRANIH SERIJAH: PRIMER SIMPSONOVIH IN SOUTH PARKA

Religijska satira v animiranih serijah je zanimiv pojav sodobne popularne kulture, ki sta jo omogočila tehnološki napredek in televizijski medij. Prva taka serija v ZDA so bili Simpsonovi (*The Simpsons*). Jedro serij je satira; humor, ki na zbadljiv način prikazuje življenje. Fokus teh serij so raznolike tematike, ki so del življenja v postmoderne družbi, od politike, popularne kulture in športa do vojn ter bolezni. Ena osrednjih oz. bolj pogostih tematik je religija. Religija je zelo pomemben faktor zasebnega življenja Američanov, je pa tudi močan element političnega govora. Večina populacije ZDA je pripadnikov ene od krščanskih ločin. Mediji so se zavedali vpliva religijskih skupnosti in se zato poskušali izogniti negativni kritiki. Animirana serija Simpsonovi je prva premagala ta strah, saj so avtorji ugotovili, da ljudje lažje sprejmejo humor, če je prikazan preko fikcijskih animiranih likov. Celotna serija je konstruirana kot mikrokozmos ameriške družbe, kjer se izpostavljajo njene pomanjkljivosti in problematike. Za Simpsonove je pomembno, katere religije so v ZDA najštevilčnejše, saj so ravno te najbližje povprečnemu gledalcu (pa tudi avtorjem) in bodo zato najprej uporabljene kot predmet posmeha. Tudi serija South Park se sorazmerno veliko ukvarja z religijo. Skozi religijo ustvarjalci odkrivajo, kaj lahko sodobna družba ponudi človeku na področju duhovnosti. Prezirajoče obravnavanje religije želi spodbuditi zdrav, skeptičen pogled na religijske dogme. Nanizankama je skupno obračanje k etiki in morali; se pravi dobro in pošteno življenje, ne glede na religijsko opredeljenost.

Ključne besede: religija, animirane serije, satira, Simpsonovi, South Park

RELIGION IN AMERICAN ANIMATED SERIES: CASE STUDY OF THE SIMPSONS AND SOUTH PARK

Religious satire in animated series is an interesting contemporary popular culture phenomenon, enabled by technological progress and television. The first satirical animated series in the USA were *The Simpsons*. The core of animated series is satire; humour which mocks life in general. The series focus on postmodern society topics such as politics, popular culture, sports, war and disease. One of the most frequent topics is religion. Religion is an important factor in the personal life of Americans and moreover a strong element of political speech. The majority of Americans appertain one of the christian denominations. The media were aware of the influence of religious groups and therefore tried to avoid negative criticism. The Simpsons series was the first to overcome this boundary by realizing that the audience is more tolerant of humour represented through fictional animated images. The whole series is constructed as a microcosm of American society, where its lacks and problems are exposed. The presence of religions in the USA is important for the Simpsons, because only the most present religions are close to the average viewer (and to the authors). The South Park series also engages religion into its content. Through religion the authors reveal what contemporary society has to offer to us in the field of spirituality. The disrespectful dealing with religion calls for a healthy, sceptical view on religious tenets. Both series have in common the inclination to ethics and morals - a good and honest life, irrespective of religious affiliation.

Key words: religion, animated series, satire, The Simpsons, South Park

KAZALO

1 UVOD	6
1.1 OPREDELITEV PROBLEMATIKE	6
1.2 CILJI NALOGE	6
1.3 RAZISKOVALNA VODILA IN HIPOTEZE	7
1.4 ZGRADBA DIPLOMSKEGA DELA.....	8
2 AMERIŠKA RELIGIJSKA STRUKTURA.....	9
3 RELIGIJA IN MEDIJI V ZDA.....	13
3.1 RELIGIJA IN TELEVIZIJSKI MEDIJ.....	13
3.2 RELIGIJA IZ ZORNEGA KOTA PISCA	15
3.3 KRITIKE RELIGIJSKIH SKUPNOSTI	17
4 FENOMEN SIMPSONOVIH	18
4.1 SIMPSONOVI IN HUMOR.....	20
5 SIMPSONOVI IN RELIGIJA.....	21
5.1 RELIGIJA V VSAKODNEVNEM ŽIVLJENJU DRUŽINE	22
5.1.1 Pogovori z bogom.....	23
5.1.2 Molitev.....	25
5.1.3 Dober sosed, kristjan.....	26
5.1.4 Institucionalna cerkev in pridigarji	28
5.1.5 Onostranstvo	30
5.1.6 Moralne dileme	31
5.1.7 Biblija.....	31
5.2 RELIGIJE, KI SE POJAVLJAJO V SERIJI	32
5.2.1 Katolištvo.....	32
5.2.2 Judaizem	34
5.2.3 Budizem	35
5.2.4 Hinduizem.....	36
5.3 ANALIZA EPIZODE Z RELIGIJSKO VSEBINO	38
6 POJAV NOVIH SATIRIČNIH ANIMIRANIH SERIJ	42
7 SOUTH PARK.....	42
7.1 SOUTH PARK IN HUMOR.....	44
7.2 SOUTH PARK IN RELIGIJA	45
7.2.1 Bog, hudič in Jezus	48

7.2.2 Katoličani.....	50
7.2.3 Druga krščanstva.....	53
7.2.4 Mormoni	54
7.2.5 Judje	55
7.2.6 Scientologija in Tom Cruise	56
7.2.7 Islam.....	58
7.3 RELIGIJSKA CENZURA.....	58
8 UGOTOVITVE	59
9 ZAKLJUČEK.....	62
10 LITERATURA.....	63

KAZALO TABEL IN SLIK

Tabela 2.1: Religijska samoopredelitev Američanov v letih 1990, 2001 in 2008.....	12
Tabela 2.2: Samoopredelitev odrasle populacije ZDA glede na religijsko tradicijo v letih 1990, 2001 in 2008.....	12
Tabela 2.3: Vera v boga med odraslo populacijo v ZDA.....	13
Slika 4.1: Družina Simpson.....	19
Slika 5.1: Bog obišče Homerja v sanjah.....	24
Slika 7.1: Fantje iz South Parka.....	44

1 UVOD

1.1 OPREDELITEV PROBLEMATIKE

Ameriškim animiranim serijam, ki se na televizijskih programih predvajajo v večernem času in so zaradi svojega humorja namenjene bolj odraslim ter mladostnikom kot pa najmlajšim, je uspelo prebiti meje in doseči prepoznavnost tudi zunaj meja ZDA. Prva taka serija so bili Simpsonovi (*The Simpsons*); oddajo in njene like so kmalu poznali malodane povsod po svetu. Ob tem dejstvu je zanimivo, da so te serije narejene za ameriški trg in tudi ciljna skupina danes so še zmeraj Američani. Jedro serij je satira; humor, ki na zbadljiv način prikazuje življenje. Fokus teh serij so raznolike tematike, ki so del življenja v postmoderni družbi, od politike, popularne kulture in športa do vojn ter bolezni. Ena osrednjih oz. bolj pogostih tematik, ki se pojavlja v animiranih serijah, je religija. Zbornik *The Simpsons and Philosophy: The D'oh! of Homer* navaja podatek, da je religija kot tematika prisotna v kar 70 odstotkih naključno izbranih epizod serije Simpsonovi ter v 10 odstotkih osrednja tema epizode. (Irwin in drugi 2001) Zanimivo je tudi, da se religija kot predmet satire poglobljeno pojavlja praktično izključno v animiranih serijah, v serijah drugega tipa pa ne (tudi v humorističnih le zelo površinsko). Iz tega sklepam, da je kot predmet satire religija bila pred animiranimi serijami praktično nedotaknjena tematika. Religija je močno prisoten družbeni element, ki ga ob preučevanju sodobne družbe ne gre zanemariti. Zdi se, da so pomembnost religije kot družbenega pojava odkrili tudi ustvarjalci animiranih serij ter želeli preučiti njeno uporabnost v sodobnem svetu.

1.2 CILJI NALOGE

Cilj diplomske naloge je ugotoviti, zakaj je religija tako močno prisotna tematika v ameriških animiranih serijah, zakaj se je kot tematika v animiranih serijah sploh pojavila in katere religijske problematike so predmet satire ter na kakšen način. Cilj je tudi ugotoviti, kako pomemben faktor je religija v sodobni ameriški družbi nasploh. Ker so serije narejene za ameriški trg in tam tudi nastajajo, se bom osredotočala samo na ameriško okolje.

Predmet mojega preučevanja bosta dve animirani seriji: Simpsonovi in South Park. Skozi njuno analizo in medsebojno primerjavo bom prišla do zelenih ugotovitev.

1.3 RAZISKOVALNA VODILA IN HIPOTEZE

Raziskovalno vodilo diplomskega dela je ugotoviti, zakaj je v ameriškem okolju religija tako močno prisotna samo v specifični obliki televizijske serije – animirani (satirični) seriji – in kako se ta prisotnost kaže. V pomoč in vodilo sem si zastavila naslednje hipoteze:

1. Prisotnost religijske tematike v ameriških animiranih serijah je odraz prisotnosti religije v ameriškem okolju.

Obrazložitev hipoteze: Če želim ugotoviti, zakaj se religijska tematika tako pogosto pojavlja v animiranih serijah, moram najprej ugotoviti, kako močan element je religija v ameriški družbi.

2. Ustvarjalci v serijah ne tematizirajo vseh religijskih denominacij oz. cerkva z enako pogostostjo in ostrino, temveč dajejo prednost tistim denominacijam, ki v ZDA izstopajo po izraziti konservativnosti.
3. South Park se v primerjavi s Simpsonovimi loteva religije z drugačnim pristopom, saj ima serija drugačna vodila. Prikaz problematik je bolj robot in neposreden.

Obrazložitev hipoteze: South Park in Simpsonovi nista edini ameriški animirani satirični seriji, obstaja jih še mnogo več. Med seboj se kljub istemu žanru zelo razlikujejo, saj ima vsaka med njimi drugo ciljno skupino, drugačen pristop do humorja in satire ter druge specifikke.

Hipoteze bom preverila s pomočjo teoretske podlage, ki jo bom pridobila s proučitvijo primarnih in sekundarnih literarnih virov ter podrobne analize vsebine epizod obeh animiranih serij kot tudi njuno medsebojno primerjavo.

1.4 ZGRADBA DIPLOMSKEGA DELA

Diplomsko delo se prične s krajšim pregledom raziskav, ki preiskujejo ameriško religijsko strukturo in pomen religije za Američane. V istem poglavju primerjam ugotovitve raziskav z evropskimi podatki in izpostavim pomembnost religije v politiki. V naslednjem, tretjem poglavju poskušam ugotoviti, ali je vpliv samih religijskih skupnosti na televizijski medij tisti, ki je povzročil tabuizacijo »žalitve verskih čustev«. Prva animirana serija, ki si je to dovolila, so bili Simpsonovi, zato v četrtem poglavju serijo in njen humor najprej predstavim, v petem poglavju pa skozi podrobno analizo epizod serije poskušam izluščiti, katere religijske tematike epizode vsebujejo. Religijske elemente izpostavim skozi primere dialogov, ki se pojavljajo v seriji. Po analizi najvidnejših religijskih elementov v seriji se v podpoglavjih »sprehodim« skozi religije, ki se v njej pojavljajo. S tem lahko preverim svojo drugo hipotezo. Na koncu poglavja navedem še primer analize posamične epizode z religijsko vsebino in s tem pokažem, kako serija konstruira določeno podobo skozi religijske stereotipe. Kot primerjavo Simpsonovim si v sedmem poglavju ogledam serijo South Park, na isti način analiziram njen pristop do religije ter že sproti izpostavljam razlike med obema serijama. V osmem poglavju povzamem svoje ugotovitve, postavljene hipoteze pa ustrezno ovrednotim. V zaključnem poglavju na podlagi ugotovitev podam zaključne misli in izpostavim pomen raziskovane tematike.

2 AMERIŠKA RELIGIJSKA STRUKTURA

Pri preučevanju se bom osredotočala zgoj na Združene države Amerike, saj so animirane serije kot so Simpsonovi in South Park tam nastale in bile primarno namenjene zgoj za ciljno publiko v ZDA. Zato ne morem nadaljevati, ne da bi si najprej ogledala religijsko strukturo te države. Prepričana sem, da so religijska struktura, močna prisotnost religije v družbi in njen vpliv dejavniki, ki spodbudijo njeno tematizacijo. Okolje se na to odziva v različnih oblikah, seveda tudi s satiro in humorjem. Če se teh dejavnikov zavedamo, bomo prav gotovo bolje razumeli načine in oblike odzivov.

Prva nacionalna raziskava po II. svetovni vojni, ki je raziskovala religijsko identifikacijo odraslih državljanov ZDA, je bila opravljena šele leta 1990. Ameriški popis prebivalstva namreč od leta 1953 ne vsebuje več vprašanja o verovanju ali religijski pripadnosti. Raziskovalcem se ta podatek ni zdel nič manj pomemben od ostalih populacijskih karakteristik, zato so leta 1990 izvedli raziskavo NSRI (National Survey of Religious Identification)¹. Primerjalni raziskavi ARIS² (American Religious Identification Survey) sta bili opravljena leta 2001 in 2008.

Rezultati kažejo, da se je leta 1990 za kristjane izreklo 86% Američanov, leta 2008 pa 76%. (glej Tabela 1.1). Sicer je zaznati upad, vendar so prebivalci ZDA po ugotovitvah raziskave še zmeraj eni najbolj religioznih na planetu (80% državljanov je religioznih). 70% jih verjame v boga, nadaljnjih 12% pa v neko višjo silo, ki ni bog (glej Tabela 1.3).

Tudi rezultati raziskave WVS (World Values Survey), opravljene v ZDA leta 2006, kažejo podobne rezultate: Za kristjane se je izreklo 73,5% vprašanih (všteti so samo katoličani in protestanti). Za 71,6 % vprašanih je religija v življenju pomembna, za 72% pa je pomemben tudi bog. Približno isti odstotek (72,1%) se ima za verno osebo. (World Values Survey 2006)

Kristjani v ZDA pripadajo zelo različnim verskim ločinam oz. denominacijam³. Tako intenzivna diverziteteta je posebnost ZDA, drugod po svetu (tudi v Sloveniji) je ta dosti manjša.

¹ NSRI je bila opravljena pod okriljem Diplomskega centra Mestne univerze v New Yorku (The Graduate Center of the City University of New York), odgovorna profesorja sta bila Barry A. Kosmin in Egon Mayer.

² Prva raziskava ARIS je bila prav tako opravljena pod okriljem Diplomskega centra Mestne univerze v New Yorku, druga pa pod okriljem Univerze Trinity v Hartfordu.

³ Denominacija – pojem, ki izhaja predvsem iz ameriškega izkustva, toda postaja vse bolj aktualen in ustrezen za moderno družbo. Gre za verske skupnosti, ki običajno ne zajemajo večine prebivalcev neke dežele ali države, nimajo pa niti pretenzij po univerzalnosti. Po velikosti so torej podobne sektam ali pa so nekoliko večje od njih. Razlikujejo pa se najprej po

Ameriški religijsko-kulturni vzorec je »nastal v specifičnih razmerah nastajanja ZDA.« (Smrke 1996, 26) ZDA so danes »prizorišče delovanja stotin veroizpovedi, sekt, so prizorišče nastajanja novih religij in razmeroma lahkega prijemanja uvoženih, so eden pomembnejših izvoznikov verskega blaga« (Smrke 1996, 37). Posamezne denominacijske skupine se znotraj sebe namreč delijo še na številne manjše verske skupine, cerkve in sekte, kar je predvsem posledica razkola med liberalnimi in konservativnimi verniki (Albanese, 1992: 139). Kot pravi Robertson (Smrke 1996, 37), so se v ZDA uveljavile »kompetitivne fleksibilne religijske razmere, ki so popolnoma primerljive s trgom ekonomskih dobrin.« Smrke (Ibid.) navaja podatek, »da v času svojega življenja zamenja religijo od 1/3 do 1/2 Američanov«, kar pomeni, da »prodajalci na religijskem trgu niso brez prometa.«

Najbolj prisotne krščanske veroizpovedi v ZDA so katoličani, baptisti, metodisti, luteranci, prezbitrijanci, anglikanci, mormoni in drugi (glej Tabelo 2.2). Iz tabele lahko razberemo, da je krščanskih ločin res veliko ter da se število njihovih pripadnikov nenehno spreminja (Primer: metodistom število pripadnikov pada iz 8% (1990) na 6,8% (2001) in na 5% (2008), Združeni Kristusovi cerkvi niha iz 0,2% (1990) na 0,7% (2001) in nazaj na 0,3 (2008), evangelijcem pa raste iz 0,3% (1990) na 0,5% (2001) in 0,9% (2008)).

Nekrščanske religije so v manjšini, vendar so opazno prisotne (glej Tabelo 1.2).

Za prebivalce religija ni zgolj osebnega pomena. Steven Pfaff izpostavlja, da je religija v ZDA veliko bolj vključena v javno sfero, predvsem v politiki (politiki izražajo svoja verska prepričanja javno, se »zahvaljujejo bogu« za svoje dosežke, javno razpravljajo o učenju evolucije v šolah, ...). Država ne omejuje ali nadzoruje religije v tako veliki meri kot v evropskih državah, zato so religije pri ravnanju bolj svobodne, kar jih pa hkrati sili v večjo tekmovalnost. Verska participacija je dosti višja kot v evropskih državah (v ZDA je 58% prebivalcev članov religijske organizacije⁴, v državah EU pa v povprečju zgolj 8,2% ljudi).

Velika religioznost Američanov je vzrok za specifičen in izredno kompleksen odnos med religijo in politiko v ZDA. Po eni strani 1. amandma, ki »velja za enega ključnih dosežkov in vrednot« ameriške družbe (Smrke 1996, 37), postavlja ločnico med državo in cerkvijo v precej večji meri kot je le-ta prisotna v nekaterih drugih liberalnih demokracijah, po drugi

odsotnosti izključenosti in po večji strpnosti do drugih skupnosti in nauk. Običajno nimajo pretenzij postati edino zveličavne in odrešilne skupnosti, glede drugih nauk pa ne trdijo, da so popolnoma zmotni. Denominacija tudi nima ostro odklonilnega stališča do vladajoče družbene ureditve, niti ni del vladajočih ustanov.« (Flere in Kerševan 1995, 94–95)

⁴ Religijska organizacija ni enako religijski instituciji oz. religiji. Religijska organizacija je npr. društvo za pomoč invalidov v okviru religijske skupnosti.

strani pa ima religija v ameriški politiki izjemno močan vpliv. Večjo prisotnost religije v politični sferi lahko zaznamo, če primerjamo odstotek ljudi, ki meni, da religijski voditelji ne bi smeli vplivati na politiko: v državah EU je ta odstotek 80%, v ZDA pa 63%. Za kar 83,2% Američanov je religija *pomembna*. Če to primerjamo s povprečjem evropskih držav, kjer je religija pomembna zgolj za 45,5% ljudi, je razlika očitna.⁵ Pfaff opozarja na to, da je religija v ZDA na nacionalnem nivoju tako močna, da lahko prisostvuje pri oblikovanju javnega mnenja in političnega vpliva. Tukaj naletimo na nasprotje: religije je neodvisna od države, vendar ne strogo ločena, kar bi morala biti. To lahko kaj hitro pride do širitve nestrpnosti in podrejenosti, posledično pa do ponovne sekularizacije - tokrat na ameriških tleh. (Pfaff 2008)

Raziskava raziskovalnega centra Pew (Pew Research Center for the People & the Press), opravljena leta 2009, ki se osredotoča na vprašanje pomembnosti religijsko neopredeljenih volivcev za posamezno politično stranko v ZDA, ugotavlja, da je vera v obstoj boga med Američani v zadnjem desetletju konstantna (83% vprašanih ne dvomi v obstoj boga). Ta podatek je ključen za republikance, ki pogosteje javno izražajo svoje versko prepričanje. (Pew Research Center for the People & the Press 2009)

Nataša Steklasa, ki v svojem diplomskem delu analizira religijo in religijsko retoriko ameriških predsednikov, ugotavlja, da je postajala verska retorika pri politikih skozi zgodovino ZDA vse bolj pomembna, vrh pa je dosegla pri G.W. Bushu. (Steklasa 2004)

[...] njegova verska prepričanja ustrezajo veri konservativnih ameriških evangelijskih⁶ kristjanov. Njihova tipična apokaliptična retorika se jasno odraža v Bushevih političnih govorih, vpliv vere na njegovo politiko pa lahko zaznamo tudi pri njegovih odločitvah na področjih kot so vladno financiranje verskih organizacij, splav, evtanazija in raziskave na embrionalnih zarodnih celicah. Gre za področja, ki imajo bolj ali manj izraženo versko konotacijo oziroma jim je Bush s svojo religiozno retoriko sam dodal takšno dimenzijo. V primerjavi z njegovimi predhodniki na predsedniški funkciji lahko zaključimo, da gre pri njem za nadpovprečno, celo ekscesno vključevanje religijskih pojmovanj v politični diskurz, pri čemer govorimo o religizaciji politike. (Steklasa 2004, 85)

⁵ Statistike iz zadnjih dveh odstavkov izhajajo iz raziskave WVS (World Value Survey), ki je bila opravljena med leti 1999 in 2001.

⁶ Evangelijci so konservativnejša skupina religijskih denominacij v ZDA. Termin se v splošnem nanaša na skupino verujočih, ki jim je skupna »izkušnja ponovnega rojstva« (*born-again*). Od svojih pripadnikov zahtevajo popolno zvestobo, odločno prepričanje ter strogo predanost določenemu življenjskemu slogu. Razlikujejo se od zmernejših *evangeličanov*, ki izhajajo iz Luthrovega gibanja in so bolj prisotni v Evropi kot ZDA.

Tabela 2.1: Religijska samoopredelitev Američanov v letih 1990, 2001 in 2008

	1990		2001		2008	
	Ocenjeno število ljudi	%	Ocenjeno število ljudi	%	Ocenjeno število ljudi	%
katoličani	46 004 000	26,2	50 873 000	24,5	57 199 000	25,1
ostali kristjani	105 221 000	60,0	108 641 000	52,2	116 203 000	50,9
vsi kristjani	151 225 000	86,2	159 514 000	76,7	173 402 000	76,0
druge religije	5 835 000	3,3	7 740 000	3,7	8 796 000	3,9
ne pripada nobeni	14 331 000	8,2	29 481 000	14,2	34 169 000	15,0
ne vem/zavrnil	4 031 000	2,3	11 246 000	5,4	11 815 000	5,2
SKUPAJ	175 440 000	100,0	207 983 000	100,0	228 182 000	100,0

Vir: American Religious Identification Survey 2008 Summary Report (2009, 3).

Tabela 2.2: Samoopredelitev odrasle populacije ZDA glede na religijsko tradicijo v letih 1990, 2001 in 2008

RELIGIJSKA TRADICIJA	1990		2001		2008	
	Ocenjeno število ljudi	%	Ocenjeno število ljudi	%	Ocenjeno število ljudi	%
katoličani	46 004 000	26,2	50 873 000	24,5	57 199 000	25,1
baptisti	33 964 000	19,3	33 820 000	16,3	36 148 000	15,8
večje krščanske religijske skupnosti	32 784 000	18,7	36 788 000	17,2	29 375 000	12,9
metodisti	14 174 000	8,0	14 039 000	6,8	11 366 000	5,0
luteranci	9 110 000	5,2	9 580 000	4,6	8 674 000	3,8
prezbiterijanci	4 985 000	2,8	5 596 000	2,7	4 723 000	2,1
episkopalci/ anglikanci	3 043 000	1,7	3 451 000	1,7	2 405 000	1,1
združena Kristusova cerkev (United Church of Christ)	438 000	0,2	1 378 000	0,7	736 000	0,3
kristjani - splošno	26 980 000	14,8	22 546 000	10,8	32 441 000	14,2
binškoštniki (pentekostalci)/ karizmatiki	5 647 000	3,2	7 831 000	3,8	7 948 000	3,5
protestantske denominacije	4 630 000	2,6	5 949 000	2,9	7 131 000	3,1
mormoni/ Latter Day Saints	2 487 000	1,4	2 697 000	1,3	3 158 000	1,4
judje	3 137 000	1,8	2 837 000	1,4	2 680 000	1,2
vzhodne religije	687 000	0,4	2 020 000	1,0	1 961 000	0,9
budisti	404 000	0,2	1 082 000	0,5	1 189 000	0,5
muslimani	527 000	0,3	1 104 000	0,5	1 349 000	0,6
nova religijska gibanja in ostale religije	1 296 000	0,8	1 770 000	0,9	2 804 000	1,2
ne pripada nobeni religiji	14 331 000	8,2	29 481 000	14,1	34 169 000	15,0
agnostiki	1 186 000	0,7	991 000	0,5	1 985 000	0,9
ateisti	ni podatka	np	902 000	0,4	1 621 000	0,7
ne vem/zavrnil	4 031 000	2,3	11 300 000	5,4	11 815 000	5,2
SKUPAJ	175 440 000	100,0	207 983 000	100,0	228 182 000	100,0

Vir: American Religious Identification Survey 2008 Summary Report (2009, 5).

Tabela 2.3: Vera v boga med odraslo populacijo v ZDA v letu 2008

Vprašanje: »Kar se tiče obstoja boga, mislite, da ...?«

Kaj takega ne obstaja	2,3%
ni načina, s pomočjo katerega bi to lahko izvedeli	4,3%
nisem prepričan	5,7%
obstaja višja sila, vendar to ni bog	12,1%
bog nedvomno obstaja	69,5%
zavrnil	6,1%
n = 1000	100%

Vir: American Religious Identification Survey 2008 Summary Report (2009, 8).

3 RELIGIJA IN MEDIJI V ZDA

Ugotovitve prejšnjega poglavja si je vredno zapomniti, saj politika ni edina omembe vredna sfera, na katero religija v ZDA širi svoj vpliv. Močno vpliva tudi na *medije*, kar je za to diplomsko nalogo ena pomembnejših ugotovitev. Jakost tega vpliva se kaže v močni tabuizaciji religijske tematike v medijih. Z vse večjo liberalnostjo medijev, predvsem televizijskega, se je pričel ta vpliv manjšati in s tem odpiral poti še neobdelanim tematikam. Med prvimi so to izkoristili ustvarjalci animiranih serij.

3.1 RELIGIJA IN TELEVIZIJSKI MEDIJ

Animirane serije se pred Simpsonovimi niso lotevale religij na humoren način. Na splošno je bilo humorja na televiziji v ZDA na račun religije zelo malo. V tem poglavju bi rada odgovorila na vprašanje, zakaj ne in zakaj so bili ravno Simpsonovi prvi.

Religija je za medije občutljiva tematika, saj se ob »razžalitvi verskih čustev« takoj zvrstijo protesti, poskusi cenzure in lobiranja. Religije želijo s preprečevanjem humorja ohraniti vtis kredibilnosti na trgu idej, saj bi v nasprotnem primeru izgubile svojo ceno. Če se spomnimo

prejšnjega poglavja, lahko ponovno ugotovimo, da je religija v življenju Američanov močno prisotna, v večini so to krščanske religije. Religijske skupine so zelo močne in prisotne, sploh pa zelo kritične in se počutijo hitro ogrožene ali napadene s strani medijev, zato mediji ravnajo z njimi zelo previdno. Vsaka kritika katere od večjih religijskih skupin takoj spodbudi reakcijo le-te, in sicer z obsojanjem takšne obravnave ter zahtevo po opravičilu. Religijske skupnosti večinoma niso pripravljene na sodelovanje z mediji, ki niso ustvarjeni od skupnosti same (npr. državni mediji), če že pa uporabljajo medije za širitev svojih nauk in prepričanj. Že Alexis de Tocqueville je pred več kot stoletjem povzel ključno ugotovitev: »V Združenih državah religija oblikuje moralo in oliko Američanov, vendar jo tudi mediji.« (Tocqueville 1889a, 45)

Pogosto navedbe, objavljene v medijih, nasprotujejo prepričanju in vedenju, ki ga pripadniki določene religije štejejo za primerno. Zato vsaka religija nujno razvije odnos do medijev, svoje pripadnike uči, kako jih uporabljati ter kako se braniti proti uporabi drugih, z drugačnimi pogledi na resnico. (Jelen 1996)

Vzemimo kot primer katoliško cerkev. Cerkev je od vedno prevzemala v skupini svojih pripadnikov vlogo učitelja in postavljalca vrednot. Filozofija medijev temelji na svobodi govora, ki je eno od ključnih orodij pri odkrivanju resnice. Resnica za katolike pa ni objektivna ugotovitev po upoštevanju zunanjih okoliščin – resnica zanje leži v njihovem nauku. Živijo v skladu z božjimi zapovedmi in drugimi nauki iz biblije. Objektivna resnica je »božja resnica«. Zato je vse, kar temu nasprotuje, zanje sporno. Tu se tepeta liberalizem in vera: svoboda za katoličane ni možnost početi, karkoli jim pade na pamet, temveč možnost početi tisto, kar znotraj nauka velja za dobro. Verjetje v zadostnost naših lastnih umskih in moralnih prizadevanj, brez pomoči božjih modrosti, je dojet kot grešno. (Jelen 1996)

Zato neodvisni mediji zanje niso objektivni mediji, zanje njihova resnica ni objektivna resnica. Na podoben način dojemajo humor, zato so (televizijski) mediji v strahu pred negativnimi reakcijami humor na račun religije redko uvrščali v svoj program. Tako so religijske skupnosti poskrbele za cenzuro, ki se je ustvarila nenačrtovano.

Avtorji Simpsonovih pa so se iz izkušenj naučili, da občinstvo lažje sprejme šalo, če je predstavljena v animirani obliki. Humor se torej ne prenaša na isti način kot drama, saj so zanj ljudje bolj dovzetni, tenkočutni. (Pinsky 2007)

S humorjem na račun religije je bilo zato lažje prebiti led v animirani seriji, vendar niti avtorji

sami niso pričakovali, da bo na njej toliko poudarka. Kot že povedano, so se pisci serije po tematikah želeli približati vsakdanu povprečne ameriške družine srednjega razreda. Hereen meni, da se piscem serije zdi »religija pomembna v življenju ljudi, zato jo postavljajo v središče dela, ki ga opravljajo.« (Hereen 2001)

Mike Scully, izvršni producent serije od devete do dvanajste sezone, je poudaril, da so ustvarjalci želeli prikazati, da ima vera pomembno vlogo v življenjih številnih družin in da življenje z religijo v njihovem vsakdanjiku ni nič drugačno od tistega družine Simpson: pri Simpsonovih sedijo vsi meščani pri nedeljskem obredu kot v resničnem življenju; tam si podajo roke, na ulici pa si že pokažejo sredinec, ker jim je someščan zaparkiral avto. »To je človeška narava,« pravi Scully. Njegov naslednik, Al Jean, je leta 2005 povedal, da je tolikšna prisotnost religije preprosto odsev realnosti, v času prve Bushove administracije pa je postala religija še bolj viden del ameriškega življenja kot pred petnajstimi leti. »Prisotnosti religije v oddaji nismo povečali zavedno – razvilo se je samo od sebe.« (Pinsky 2007)

Če povzamem, so pisci serije ugotovili, da je religija pomemben del življenja povprečnega Američana, ki pripada njihovi ciljni skupini. Glede na to, da religija v satiri do tistega trenutka še ni bila izčrpana tematika, se jim je zdel trenutek za »poigravanje« z religijsko tematiko ravno pravšnji. Zdelo se jim je vredno preizkusiti, ali je občinstvo dovolj odprto in zrelo za takšen humor.

Simpsonovi so prebili led in po njihovem uspehu so kot gobe po dežju zrasle tudi druge animirane serije kot so Family Guy (Družinski človek), South Park, King of the Hill (Kralj griča), ki so religijo obravnavale bolj ostro, humor na njihov račun je bil bolj neposreden in enostranski. O tem več v naslednjih poglavjih.

3.2 RELIGIJA IZ ZORNEGA KOTA PISCA

Že od začetka predvajanja je serija Simpsonovi obravnavala religijo bolj odprto in široko kot katera koli druga oddaja. Matt Groening poudarja, da so ustvarjalci serije zaradi njene narave želeli prikazati vse aspekte religioznega življenja, ne pa samo določenih, od družinskega življenja pa do upodabljanja boga in hudiča. Groening je v intervjuju z *Mother Jones*⁷ izjavil, da je želel skozi Simpsonove ljudem posredovati specifično sporočilo: moralne avtoritete

⁷ Neprofitni 14-dnevnik častnik s sedežem v Washingtonu, ki se osredotoča na politično in socialno tematiko skozi preiskovalno novinarstvo.

družbe kot so šolstvo, kler, voditelji in politiki, jih zmeraj ne usmerjajo v njihovo dobro in korist. Ti avtoritativni ustroji skozi sodobno kulturo pogosto delujejo manipulativno in izkoriščevalno. Za Simpsonove pa so zgolj predmet posmeha, kar je (predvsem za otroke) dobro sporočilo, meni. (Pinsky 2007)

Ko se je Mark Pinsky⁸ srečal s pisci serije in ga je zanimalo, zakaj religijo pogosto prikazujejo v pozitivni luči, so bili zelo zadržani z odgovorom kot da se ne strinjajo z ugotovljenim. Čeprav jim je ponudil par primerov, so komentirali le, da je religija tako veliko mesto v seriji pridobila zgolj iz »ustvarjalnega obupa«. Nihče od soustvarjalcev si namreč ni predstavljal, da bodo Simpsonovi doživeli tako velik uspeh in vzdržali toliko let. Pravijo, da jim je pričelo zmanjkovati idej za situacijsko komedijo, kar je bilo še težje zaradi lastnosti likov, ki se ne spreminjajo niti starostno niti osebno. Zaradi vrste kulturnih in gospodarskih razlogov religijska tematika še ni bila izrabljena v televizijskih nadaljevankah prejšnjih desetletij. To pa je prav prišlo ravno njim. Al Jean, pisec z enim od najdaljših stažev v seriji, je k temu še dodal: »Kot avtorji zmeraj iščemo življenjske aspekte, ki so na televiziji prikriti ali premalo predočeni javnosti. Religija je nedvomno eden od njih.« Doda pa, da so avtorji precej pazljivi glede tega, kaj lahko vključijo v serijo in na kakšen način. Čeprav se posmehujejo, nikoli ne sodijo, niti ne postavijo ene religije pred drugo. Na področju religije se izogibajo religijskim podrobnostim (kot je npr. Jezusovo križanje v krščanstvu) in islamu, za katerega pravijo, da ga ne poznajo dovolj in ne vedo, kaj bi bilo za muslimane lahko žaljivo in kaj ne, niti ne vedo, kaj bi jim bilo smešno. Glede na reakcijo islamske skupnosti na karikaturu, objavljeno v danskem časopisu leta 2006, previdnost mogoče res ni odveč. (Pinsky 2007)

Gledalci ne razmišljamo o tem, da za posamično epizodo serije stoji vrsta piscev, ki imajo tako kot drugi prebivalci ZDA stik z religijami v zasebnem življenju; večina najvplivnejših jih je otroštvo preživela v družinah, ki so bile katoliške, protestantske, judovske. Religijske tematike za nadaljevanko pogosto črpajo iz lastnih doživljajev. Avtor Steve Tompkins meni, da je religija izrazita v seriji tudi zato, ker predstavlja velik del vloge določenih likov: za Marge je vera velikega pomena, zato se to v nanizanki spoštuje. Homer ne veruje, zato se ga uporabi kot akterja, ki spravi verujoče v dvom, sploh pa Marge. Vendar Tompkins opozarja, da liki v seriji ne predstavljajo vere piscev ali njihovih prepričanj – do tega mora biti pisec odmaknjen, drugače ne more biti duhovit. (Pinsky 2007)

⁸ Avtor knjige *Gospel according to the Simpsons*.

3.3. KRITIKE RELIGIJSKIH SKUPNOSTI

Simpsonovi doživljajo tako pozitivne kot negativne kritike s strani ameriške krščanske skupnosti.

David Dark, ki piše za krščanski mesečnik PRISM - objavlja ga skupnost »Evangelicals for Social Action«⁹ - pravi, da je serija »najbolj pro-družinska, prežeta z verskimi temami, oddaja domačega tipa«¹⁰ na televiziji sploh. Če govorimo statistično, je v Simpsonovih več molitve kot v katerikoli drugi nadaljevanki televizijske zgodovine.« (Dark v Pinsky 2007, 11)

Največje razburjenje je nanizanka povzročila na ameriških prižnicah. Po pritožbah nekega pripadnika katoliške cerkve se je duhovnik Lee Strobel odločil za pridigo z naslovom »Kaj bi Jezus rekel Bartu Simpsonu« - pridiga je bila množično ponatisnjena. Ameriški moralni voditelji so na to nuklearno družino gledali kot na enega dokazov zatona Zahodne civilizacije. Predsednik George H. W. Bush je leta 1992 za National Religious Broadcasters povedal: »Potrebujemo narod bližje Waltonom«¹¹ kot Simpsonom.« George in Barbara Bush sta še večkrat obsodila Simpsonove slabega vpliva. Na to so v oddaji odreagirali s sebi lastnim humorjem¹². V prvih letih oddajanja je nadaljevanka res poskrbela za negativne reakcije predvsem krščanske skupnosti zaradi svoje uporniške vsebine. V naslednjih letih pa se je fokus oddaje preselil od neposlušnega Barta k njegovemu nemočnemu očetu Homerju. Z bolj poglobljenimi tematikami je postala religiji prijaznejša. (Pinsky 2007)

⁹ Družbeno aktivnih evangelijcev

¹⁰ *Home based* television show

¹¹ The Waltons – ameriška televizijska serija, predvajana med leti 1972 in 1981. Serija opisuje trdo življenje številčne družine Walton v času gospodarske krize in II. svetovne vojne nekje na deželi sredi Virginije. Bush se s svojo izjavo nanaša na upoštevanje moralnih vrednot in strogo vzgojo, ki ju zagovarja. Nasprotuje uporništvu in moralni relativnosti, kot sta prikazana v Simpsonovih.

¹² Busha starejšega so uporabili kot lik v enem od nadaljevanj serije (7. sezona, 13. del) z naslovom Dva slaba soseda (»Two bad neighbours«), v katerem se 41. predsednik ZDA George H. W. Bush preseli v Springfield in si dovoli, da Barta sankcionira s tepežkanjem. To zaneti spor med Homerjem in Bushem, ki ga pripeljeta tako daleč, da se Bush kmalu odseli iz Springfielda.

4 FENOMEN SIMPSONOVIH

Nedelja zvečer je čas, ko so v ZDA na kanalu FOX na sporedu Simpsonovi. »Za njihove oboževalce je nedelja dan čaščenja,« je v neobjavljenem eseju zapisal Jon Horowitz iz Univerze Rutgers, »tako kot za kristjane, ki vsako nedeljo prisostvujejo cerkvenemu obredju.« (Horowitz 1999) Vsak teden doseže serija okoli 60 milijonov ljudi v 70 različnih državah. (Pinsky 2007)

Simpsonovi so po vsem svetu znana animirana serija, ki je nastala v ZDA. Avtor serije je Matt Groening, ki je ustvaril Simpsonove v sodelovanju s producentom Jamesom L. Brooksom.

Prvič so bili Simpsonovi predvajani decembra leta 1989 v oddaji The Tracey Ullman Show na televizijskem kanalu FOX. Serija je satirična parodija življenjskega stila ameriškega srednjega razreda, ki jo pooseblja disfunkcionalna petčlanska družina Simpson: Homer, njegova žena Marge, sin Bart ter hčeri Lisa in Maggie. Njihovo življenje se odvija v izmišljenem kraju Springfield, humor serije pa je usmerjen v aspekte malomeščanskega življenja v ZDA kot so kultura, družba, televizija, religija.

Do Simpsonovih je veljalo prepričanje, da so animirane serije primerne zgolj za otroke. Poleg tega je bila produkcija dovolj kvalitetne nanizanke za najbolj gledan čas na televiziji¹³ izjemno draga. Simpsonovi so ta prepričanja spremenili: s pomočjo korejskih animacijskih studiev so znižali stroške produkcije ter ustvarili serijo, ki je privabila širše občinstvo. Nižji stroški so vzpodbudili stvaritev novih animiranih serij kot so South Park, Družinski človek (Family Guy), Kralj griča (King of the Hill), Futurama in Kritik (The Critic). S svojim tipom humorja je serija dosegla vpliv tudi izven ZDA. (Religion in the Simpsons 2009)

Serija *Simpsonovi* se je uspešno upirala konkurenci in do danes nanizala čez 400 nadaljevanj v 20. sezonah. Njeno predvajanje ni bilo ustavljeno niti eno sezono in tudi v prihodnje ne kaže slabo. Leta 2007 je v kinematografe prišel film z naslovom Simpsonovi (The Simpsons Movie), ki je ustvarjalcem v blagajno prinesel 526 milijonov dolarjev. Serija je prejela tudi številne nagrade in nazive (Emmy, Annie, Peabody) ter je ne le najdlje predvajana animirana

¹³ »Prime time« ali »primetime« – večerni čas dneva med 20.00 in 23.00 uro, ko naj bi največ ljudi sedelo pred televizijskimi zasloni. Televizijskim hišam je ta čas najpomembnejši za dosego širokega občinstva (predvsem zaradi interesa oglaševalcev), program pa dobro premišljen. (Primetime 2009)

serija na ameriški televiziji, temveč tudi najdlje predvajana prime-time¹² serija sploh. Simpsonovi so vplivali na razvoj številnih drugih animiranih serij ter pustili svoj pečat v ameriški popularni kulturi.

Brooks je seriji izpogajal pravico, da se kanal FOX ne sme vtikati v njeno vsebino, saj je bil Groeningov cilj pri ustvarjanju serije ponuditi občinstvu svežo alternativo. Bila je kontroverzna od samega pričetka predvajanja, predvsem zaradi lika Barta, ki za svoje slabo vedenje ni bil sankcioniran in je bil s tem po mnenju nekaterih staršev in konservativcev slab vzor otrokom. Zaradi tega pa oddaja ni izgubljala na priljubljenosti – ravno nasprotno. Bila je nekaj novega in je posledično vzbudila veliko odzivov. (The Simpsons 2009)

Slika 4.1: Družina Simpson (od leve zgoraj v smeri urnega kazalca: Marge, Homer, Bart, pes Božičkov mali pomočnik (Santa's little helper), majhna Maggie in Lisa z mačko Snowball II)

Vir: The Simpsons Family Picture (2009).

4.1 SIMPSONOVI IN HUMOR

Humor nanizanke zajema kulturne aspekte, ki pokrivajo širok družbeni spekter, saj je tako zanimiva za vse starostne skupine. Ustvarjalci v ozadju dogajanja redno dodajajo kratke šale v obliki nesmiselnih napisov na znakih, časopisih ali drugod. Večina občinstva jih ne opazi ob prvem gledanju epizode. Nekatere so tako bežno prikazane, da jih je mogoče zaznati zgolj, če ustavimo videoposnetek epizode na mestu prikaza. Vsakega od likov se drži tudi kakšen izrek ali fraza, po katerem ga občinstvo lahko prepozna. Pri Homerju je to njegov mučen vzklík: »D'oh!«, gospod Burns zmeraj zaključí z »Izvrstno ... (Excellent ...)« in Nelson Muntz se vsakemu posmehuje s: »*Ha-ha!*« Največ se jih drži Barta, predvsem iz začetnih sezon. »Ne imej krave, človek! (Don't have a cow, man!)«, »Pojej moje gate! (Eat my Shorts!)« ali »Ay, caramba!« so postale tako popularne med ljudmi, da so jih v nanizanki skorajda prenehali uporabljati.

Vredno je poudariti, da je serija ustvarjena za ameriški trg, zato je nekatere humorne vložke težko prevesti v drug jezik ali jih prilagoditi drugemu kulturnemu okolju. Serija najboljši učinek doseže v izvorniku, saj se nekaj humorja ob sinhronizaciji oziroma prevodu izgubi. Kljub temu je dokaz za njeno kvaliteto visoka gledanost in popularnost v tujih državah.

Včasih je kulturna bariera le prevelika: kako je vloga religijskega in kulturnega konteksta ključnega pomena za razumevanje Simpsonov, se pokaže ravno v povezavi z islamom. Leta 2005 so na arabski televiziji MCB-TV razglasili novico, da bodo pričeli s predvajanjem Simpsonov v arabščini s prilagojenim kontekstom: družina bi se imenovala »al Shamshoon«, Homer bi postal Omar, Bart pa Badr. V skladu s koranom bi pivo postalo soda, Moejev bar in svinjski zrezki bi izginili itn. Mnogi so izrazili skepso nad takšno prilagoditvijo serije in niso se zmotili. Po eni sezoni predvajanja je televizija FOX odstopila od sodelovanja, saj prevajalcem, producentom in igralcem ni uspelo prenesti humorja serije v drug kulturni prostor. Očitno niti sami niso razumeli humorja izvirne serije. Homer pač ni Homer, če ni malo vinjen in se na splošno ne obnaša kot pujs. Arabcem Simpsonovi preprosto niso bili smešni. Čeprav Simpsonove predvajajo še televizije 70 drugih držav sveta, je serija že v fundamentu tako drugačna od televizijskih vsebin arabskih televizij, da se z njimi večina ne poistoveti. Ne smemo pozabiti, da so Simpsonovi prvotno narejeni za Američane, prikazujoč življenje povprečnega delavca, prebivalca manjšega mesta v ZDA, ki je konstantno bombardiran s pojavi popularne in sodobne kulture ter se nanje odziva. (Pinsky 2007)

5 SIMPSONOVI IN RELIGIJA

»Če humorju brez vere grozi razpad v kriticizem in obup, potem vera brez humorja kmalu postane zgolj aroganca in nestrpnost.« (Hyers 1981, 42)

Približno tretjina vseh epizod serije Simpsonovi vsebuje vsaj eno religijsko referenco; ta podatek izpostavlja religijo kot eno vidnejših tematik v seriji. (Pinsky 2007) Najpogosteje so predmet posmeha vidiki krščanstva, kar pa ne preseneča, saj je krščanstvo najbolj prisotna religija v ZDA (glej poglavje 2). Vendar to ne pomeni, da je serija proti-religijska. Humor na račun religije ne pomeni nujno nasprotovanje religiji, temveč zgolj izpostavljanje določenih vidikov v drugačni luči.

Avtorji povečini ugotavljajo, da Simpsonovi niso žaljivi do vere ali jo zavračajo, temveč obravnavajo religijo kot del celostnega ameriškega načina življenja. Pogosto pustijo temo religije odprto za različne interpretacije; verjetno zato, da ne bi s tem odtujili gledalcev, vendar tudi kot refleksijo na ameriško držo. »Simpsonovi so družina, ki išče moralne in teološke ideale in s tem gledajo na religijo pozitivno.« pravi Beth Keller. (Keller 1992, 15)

Simpsonovi se dosledno držijo tega, da ne izpostavljajo neuspehov ali ekscesov organiziranih religij kot to počnejo pri drugih aspektih in institucijah sodobnega življenja. Vendar so vseeno kritični.

Ko Bart vpraša Homerja, kateri religiji pripadajo, mu ta odgovori: »Saj veš, tisti z vsemi tistimi dobronamernimi pravili, ki v resničnem življenju ne delujejo. Oh, krščanstvu.«

Kristjani in krščanstvo so bolj prisotni v njihovi seriji kot v kateri koli drugi zabavni seriji na ameriški televiziji (izvzemši tiste, posebej izdelane v take namene, kot je npr. Sedma nebesa (*7th Heaven*)). Simpsonovi dokazujejo, da je religija lahko tematizirana brez, da bi s tem izolirala ali selekcionirala občinstvo ter povzročila izgubo profita ali korektnosti. Vse ostale podobne oddaje, sploh pa vse oddaje prime time-a se ravno zaradi slednjega religijski tematiki izogibajo v velikem loku.

Simpsonovi se redko ali nikoli ne lotevajo elementov krščanstva kot so križanje, vstajenje, sveta trojica in odrešitev z molitvijo; verjetno zato, ker bi bile težje razumljene s strani občinstva, poleg tega pa »je iz njih težko narediti dobro šalo,« pravi Mike Scully. (Religion in the Simpsons 2009)

5.1 RELIGIJA V VSAKODNEVNEM ŽIVLJENJU DRUŽINE

Boga, vere in duhovnosti je v Simpsonovih na pretek. Zanimiv je ravno način, na katerega tematizirajo in prikazujejo religije ter kako močno vlogo igra vera v vsakodnevem življenju likov. Na številne načine so Simpsonovi definirani in opisani skozi religijo. Družina obišče cerkev vsako nedeljo in zmoli zahvalno molitev pred jedjo. Njihovi sosede so goreči evangeljci. Ko se liki znajdejo v krizi, se obrnejo na boga in na glas molijo. Bog jih pogosto usliši in poseže v njihov svet. Liki verjamejo v dobesedna nebesa in pekel, angele in hudiča, vendar zasmehujejo kulte.

V uvodni špici nadaljevanke Bart na šolsko tablo po pouku vsakič napiše in večkrat prepíše nekakšen opomin, verjetno kot kazen za slabo vedenje tistega dne. Včasih se vsebina stavka, ki ga zapiše, nanaša na vsebino sledeče epizode, ali pa je mišljen kot samostoječa šala. Stavek je včasih v povezavi z religijami ali njihovimi elementi; na primer: »Ni se me dotaknil angel.« ali »Ne morem dajati odvez za grehe.«

Najbolj religiozen lik v Simpsonovih je sosed družine, Ned Flanders. Takoj za njim pa je častiti Lovejoy, pastor v tamkajšnji cerkvi. Flanders Lovejoya nenehno obremenjuje s telefonskimi klici in vprašanji glede vere. Med enim izmed takšnih klicev ga častiti, že vidno naveličan, vpraša: »Ned, si kdaj preučil katero drugo od večjih religij? Vse so si več ali manj enake.«

Častiti Lovejoy razloži, da je njegova cerkev, ki jo obiskuje večina prebivalcev Springfielda, del »zahodne veje ameriškega reformnega prezbiluteranstva«, torej ene od protestantskih denominacij¹⁴. To nenavadno specifično poimenovanje je parodija na denominacije in gibanja, ki so zrasla kot gobe po dežju v času po reformacijskem gibanju.

Teoretiki ugibajo tudi, katero skupino kristjanov pravzaprav predstavljajo Simpsonovi. Beth Keller je v analizi epizod prvih par sezon povzela, da je izhodišče zgodb v Simpsonovih stara zaveza. Gledalec dobi močan vtis, da je to protestantska krščanska družina, ki pa prikazuje neko »svojo« resnico, ki se pogosto ne prekriva s tisto, ki jo zagovarja evangelijstvo. (Keller 1992)

Gerry Bowler iz univerze v Manitobi ima bolj enostavno razlago. »Čeprav trdi, da je kristjan, je Homer pravzaprav pogan. Religija je zanj zgolj podkupovanje ali sprava z razjarjenim bogom.« In v eni od epizod Homer v resnici moli: »Bog, blagoslovi te pogane.«

¹⁴ »The Father, the Son, and the Holy Guest Star«; 16. sezona, 21. del

Satirizirajo se tudi sekte; prikažejo fiktivno sekto »movementarianizem«, zli kult, ki svojim pripadnikom »opere možgane« in za kratek čas se nad njim navduši tudi večje število prebivalcev Springfielda. Movementarianizem vodi oseba, znana zgolj kot »vodja« in jo lahko vidimo samo na sliki. Člane novačijo tako, da vzbudijo njihovo pozornost na letališčih in drugih javnih prostorih ter jih povabijo na brezplačen vikend izlet. Na izletu jim kažejo motivacijske filme; če ti ne učinkujejo, jih v poslušanje prisilijo s hrano, petjem ali stanjem sredi »kroga razsodbe«. V trenutku, ko so člani preslepljeni, jih prepričajo v predajo svojih življenjskih prihrankov ter lastnine, nato pa jih prisilijo v preselitev v skupno movementarianistično naselje.¹⁵ Stvaritev te epizode so navdahnili gibanja, kot je scientologija, ljudski tempelj Jima Jonesa, raeljanci in drugi kulti ter fundamentalistične skupine v ZDA.

5.1.1 Pogovori z bogom

Bog je ena vidnejših religijskih tematik v seriji in je najbolj vezana na lik Homerja. Najbolj osebni in intenzivni odnos z bogom ima Homer. Niti on niti Bart se ne bojita v svojem vsakdanjiku nagovarjati boga neposredno. Homer je zmeraj neodločen glede temeljnih božjih lastnosti (»Vedno je vesel. Ne, počakaj, vedno je jezen.«¹⁶). Nikoli ni povsem prepričan o božji ljubezni, ki jo nenehoma preizkuša (»Otroci, bog nas sovraži.«¹⁷). Venomer se sprašuje o samozavedanju, doživljanjih in čustvih boga (»... tako se mora počutiti bog, ko v roki drži pištolo.«¹⁸). Tudi verske obrede si razlaga po svoje (»Zvonove je treba zvoniti na glas zato, ker je božja palača šele na luni.«¹⁹) Homer pravi, da je bog njegova »najljubša neresnična oseba«.

Izjemno intenzivna srečanja z nadnaravnim ima Homer medtem, ko sanja. Najbolj jasen primer prikaže epizoda *Homer, heretik* (»Homer the Heretic«) iz leta 1992, ki jo je napisal George Meyer. Epizodo uporabljajo profesorji na predavanjih ali seminarjih na temo religije in popularne kulture po vsej državi. Homer se v tem delu odloči, da ne bo šel k nedeljskemu obredu, ker si je »strgal hlače« (v resnici se mu ne da, ker je zunaj zelo mrzlo). To, da obišče neko *stavbo* enkrat na teden, se mu sploh ne zdi tako pomembno in si reče: »Kaj ni bog

¹⁵ »The Joy of Sect«; 9. sezona, 13. del

¹⁶ »I Married Marge«; 3. sezona, 12. del

¹⁷ »Miracle on Evergreen Terrace«; 9. sezona, 10. del

¹⁸ »The Cartridge Family«; 9. sezona, 5. del

¹⁹ »Homer the Heretic«; 4. sezona, 3. del

povsod?« Postavlja si pravzaprav eno temeljnih verskih vprašanj: kako bi bog sploh rad bil čaščen? Kdo ali kaj to določa? To se ljudje večine kultur sprašujejo že tisoče let.

Homer se torej odloči, da ne bo več obiskoval cerkve (nedeljskega obreda), kar sproži plaz vprašanj in polemik v tej epizodi. Medtem, ko je njegova družina pri obredu, se on izjemno zabava. Vpraša se, ali je sploh izbral pravo religijo in bog mu odgovori – prikaže se mu v sanjah. Njegov obraz ni prikazan, vidita se zgolj njegova brada ter ogrinjalo (Glej sliko 2). Takšna upodabljanja boga so smešenja antropofornizma, upodabljanja boga po lastni, človekovi podobi. Za razliko od Homerja pa ima bog na roki pet prstov (Homer ima štiri). Po pogovoru se bog strinja, da ga Homer lahko časti na svoj lasten način in tako Homer ustanovi svojo cerkev, kjer religija deluje po njegovem okusu.

Ta epizoda je poučna, pravi profesor William Romanowski na univerzi Calvin, saj poskuša prikazati vlogo boga in religije v vsakdanjem življenju ljudi. (Pinsky 2007)

Slika 5.1: Bog obišče Homerja v sanjah

Vir: Homer the Heretic (2009).

V Simpsonovih je bog stereotipna predstava o starem možu z ravno pravo ostrino v govoru, ki ji seveda ne manjka humorja. Kadar so v težavah, Simpsonovi molijo k bogu, Jezus pa je že druga zgodba. Redko se ga omenja, razen v izjemah (Homer zavpije: »Jezus, Alah, buda – vse vas imam rad!«²⁰) Zakaj nanizanka ne smeši tudi Jezusa, če se že »spravlja« nad vse ostalo? Se bojijo užaliti kristjane? Ali se bojijo, da bi kakršno koli nanašanje na Jezusa utegnilo

²⁰ »Marge Simpson in: 'Screaming Yellow Honkers'«; 10. sezona, 15.del

užaliti pripadnike ostalih, nekrščanskih religij? Možno, saj šale na račun boga lahko dotičejo katero koli od velikih monoteističnih religij, ne pa kakšno specifično. Tudi Homerju se Jezus ne zdi posebej zabaven; opiše ga kot človeka, rojenega pred milijon leti, za katerega večina misli, da je imel magične sposobnosti. Se pa Jezus pojavi v delu »Jezus Kristus proti Checkerju Chariotu«²¹, kjer je prikazan v vlogi tihega, bradatega moža v poslovni obleki in ovratnici. Tu in tam se ga tudi omenja v kakšnem dialogu (npr. Bart verjame, da v božičnem času ljudje vseh religij stopijo skupaj, da bi častili Jezusa Kristusa) ali le namiguje nanj. V sezoni leta 2001 Homer celo dvakrat v isti epizodi reče: »Kristus bodi s teboj.«²² Eden od možnih razlogov, zakaj Jezus ni tako prisoten, bi lahko bilo tudi, da pripadniki krščanstva svojega odrešenika, tako kot vse ostalo iz Nove zaveze, težko povezujejo s humorjem. Elton Trueblood v knjigi *Kristusov humor* pravi, da veliko kristjanov, verjetno večina, verjame, da je iskanje humorja v osebnosti Jezusa Kristusa neprimerno, če ne celo svetoskrunsko. Religija je zanje »resen poselek«, nezdržljiv z norčevanjem. Tako bi lahko dojemali šale na račun Jezusa tudi gledalci, zato se ustvarjalci risanke temu izogibajo. Trueblood se strinja, da so elementi evangelija, kot je križanje, preveč tragični, da bi jih lahko povezali s humorjem, vendar sam v evangelijih najde primere humorja, za katerega je prepričan, da se ga je veliko izgubilo v prevodih in transkriptih. (Trueblood 1975)

5.1.2 Molitev

Molitev se v *Simpsonovih* pogosto pojavlja: družina Simpson zmoli zahvalno molitev pred vsako jedjo, četudi Homer včasih zamenja naslovnika (namesto k bogu moli k Supermanu). Za prebivalce Springfielda je molitev nekaj običajnega, saj je prisotna pri večini likov, ki se večinoma obračajo neposredno na boga in to pogosto, včasih z zelo nenavadnimi željami (ko npr. prosijo, da jim bog pomaga pri kriminalnih dejanjih ali pa se zahvaljujejo bogu za pridobitev orožja ali ilegalnih predmetov, dejanj). Molitve so torej pogosto uporabljene kot hitre, cenene, nebistvene šale.

Liki, predvsem Homer in Bart, si nemalokrat napačno razlagajo dejanje molitve, ki se spremeni v pogajanje (Marge: »Če boš ustavil hurikan in rešil našo družino, ti bomo za vedno hvaležni in te priporočili vsem svojim prijateljem.«²³) ali prošnjo za lastno korist (Homer:

²¹ »Simpson Bible stories«, zgodba »Jezus Christ vs. Checker Chariot«; 10. sezona, 18. del

²² »Christ be with you«, 12. sezona, 19. del

²³ »Hurricane Neddy«; 8. sezona, 8. del

»Bog, če res obstajaš, mi boš dal karte za tekmo ...«²⁴). Vzorčen primer molitev za izpolnitev želja je del *Bart dobi šus*²⁵, kjer Bart prosi boga za čudež, ki bi mu pridobil še en dan učenja pred testom.

Veliko vprašanje, ki ga sprožajo Simpsonovi, je, ali liki reflektirajo naše odnose (do religije) ali jih oblikujejo? Nam torej kažejo ogledalo, ko nam želijo pokazati, kakšni smo sami, ali nas prikažejo takšne, kot bi *naj bili*? (Mazur in McCarthy 2001) Kot kaže reakcija na Simpsonove, je to zelo pomembna debata.

Profesor John W. Heeren, profesor sociologije na California State University, na to pravi, da serija ni refleksija religijske realnosti, temveč pop-kulturna verzija religije. Postmodernistično rečeno, je 'kopija kopije'. (Irwin in drugi 2001) Sama sem mnenja, da serija nedvomno odseva del realnosti, saj se ustvarjalci trudijo, da bi izpostavili človeške šibkosti in skozi humor pokazali, da smo vsi krvavi pod kožo in da tudi religijske institucije niso popolne ali vsemogoče. Se pravi: pokažejo, kakšni smo ljudje, vendar pri tem uporabijo pretiravanja, ki so značilna za humor, saj s tem naredijo serijo zanimivo. Serija poudarja družinske vrednote, vendar ob koncu posamične epizode ne ponudi nauka, saj nima cilja poučevati, temveč zgolj izpostaviti in smešiti šibkosti in pojave ameriške družbe. Kakšni *naj bi bili*, pa gledalec lahko iz serije izlušči sam, če želi.

5.1.3 Dober sosed, kristjan

V ameriških srednjih šolah in študentskih kampusih je oseba, ki jo študentje najhitreje povežejo z besedo »kristjan«, bedasto izgledajoč sosed družine Simpson, Ned Flanders. Flanders je evangelijec; evangelijskim cerkvam pripada v ZDA kar 50 milijonov odraslih ali vsak šesti Američan. Njegova vera je neomajna in zgledna, saj živi življenje kot bi si ga želel vsak drugi kristjan. Konstantno je objekt satire in posmeha, vendar kljub temu ne odstopi od svoje močne vere in zaupanja vanjo. Predstavlja povprečno večino televizijskega občinstva: belec, kristjan, srednjega razreda. Pisci nadaljevanke so mnenja, da se ne norčujejo iz Nedove vere, temveč iz njega samega, saj »je preprosto smešen,« pravi Steve Tompkins. (Pinsky, 2007, 39) Religija in moralnost zapolnjujeta skoraj vsak aspekt njegovega življenja. S svojo skromnostjo in spodobnostjo včasih pripelje situacije do skrajnosti (v šoli želi prepovedati hlačno krilo, sam nosi kopalke v banji, ...).

²⁴ »Homer loves Flanders«; 5. sezona, 16. del

²⁵ »Bart gets an F«; 2. sezona, 1. del

Včasih ga pisci uporabijo v bolj slikovitih vlogah; v fantazijskih scenah in scenah iz sanj so ga prikazali kot boga, papeža, kardinala, puritanskega zažigalca čarovnic, pa tudi kot hudiča, volkodlaka in zombija. Flanders je tudi lokalno politično aktiven, je pripadnik gibanja Christian Right. Krščanstvo igra veliko vlogo pri vzgoji njegovih dveh sinov, Roda in Todda, pri čemer tudi pogosto pretirava. Igrata se lahko samo igrice, povezane z biblijskimi osebnostmi, zgodbami ali svetniki, ... Ko izve, da Simpsonova otroka nista krščena, ju želi kar sam krstiti brez vednosti staršev, kar pa mu ne uspe.

Vseeno si želi pripadnosti med svojimi svetovljanskimi prijatelji in znanci, zato včasih spusti svojo moralo. Konec koncev so številni pojavi popularne kulture mamljivi tudi zanj.

Bog velikokrat uresniči njegove neposredne prošnje, vendar ga zmeraj ne obvaruje pred nadležnim sosedom Homerjem. Ta ga vseskozi samo izkorišča, si od njega izposoja stvari, ki jih nikoli ne vrne, ga zasmehuje ter mu podtika nezgode in nesreče. Kljub temu Ned ostane dober sosed, ki usliši vsaki prošnji. Homer ga včasih spravi na rob potrpljenja, zato boga pogosto prosi za moč biti boljši sosed.

Homer Flandersa ne mara, saj se mu zdi preveč prijazen in čistunski, poleg tega pa je dosti boljši oče in mož, kar Homer ne zna biti. Namesto, da bi si pri sosedu vzel zgled, se iz njega raje norčuje in si na njegov račun privoščiči številne potegavščine: od njega si izposoja stvari, ki jih nikoli ne namerava vrniti (orodje, žar, videorekorder itn.), osvaja njegovo ženo, ozmerja ga z zaničljivimi imeni in se norčuje iz njegove globoke vere. Po operaciji možganov, ki Homerja spremeni v genija, z zapisom matematične formule na list papirja dokaže Flandersu, da bog ne obstaja – to Flandersa popolnoma dotolče.²⁶

Flanders je nedvomno najbolj religiozen lik v seriji in njegova zvestoba veri je vedno znova poplačana. Je zelo moralen, vendar nikakor brez napak, ki ga delajo človeškega. Avtorji njegov lik uporabijo, ko se želijo norčevati iz preveč gorečnih vernikov ali ljudi, ki se trudijo biti preveč prijazni do drugih.

²⁶ »HOMR«, 12. sezona, 9. epizoda

5.1.4 Institucionalna cerkev in pridigarji

V 30-ih letih preteklega stoletja je bilo v holivudskem filmskem kodeksu zapisano, da norčevanje iz predstavnikov religij ni primerno, saj s tem lahko povzročimo vtis, da se posmehujemo religiji na splošno. Tega pravila danes več ni, vseeno pa ostaja vprašanje, kako jih obravnavati. Če so predstavniki duhovščine danes upodobljeni v zabavnem programu, je njihova duhovna vloga v celoti ignorirana ali pa zasmehovana. (Pinsky 2007, 70)

V Simpsonovih je organizirana religija redko prikazana kot pomožni rešitelj duhovnih problemov likov, kar je lahko dodaten indikator o pomanjkljivosti cerkve kot institucije. Predstavniki le-te v seriji je častiti Timothy Lovejoy iz Cerkevne skupnosti Springfield²⁷. Pooseblja številne neuspehe organizirane religije in krščanskega konzervativizma, zato je prikazan kot puhel in netoleranten. Čeprav njegova vloga ni tako zaokrožena kot Flandersova, pušča odmev v kulturi: celo na Norveškem, kjer obstaja popularna rock skupina, imenovana »Reverend Lovejoy«.

Ustvarjalci nanizanke so želeli ustvariti realističnega človeka, ki je ob tem slučajno tudi duhovnik, ne pa hinavskega pridigarja. Lovejoy se druží z župljani in tudi pije, vendar ne prekomerno. Njegove pridige so dolgočasne, česar se tudi zaveda. Večino časa daje zgled tega, kakšen duhovnik ne bi smel biti. Kljub temu ga župljani ne zavrnejo niti ne prenehajo hoditi k nedeljskemu obredu. Zraven njegove cerkve je zadnja leta episkopalna cerkev, ki (s svojimi vibrirajočimi klopmi) privablja vse več pripadnikov. To Lovejoya precej vznemirja in povečuje tekmovalnost v njem. V Springfieldu obstaja tudi Afro-ameriška cerkev, ki jo obiskuje zdravnik družine Simpson, doktor Hibbard. Njegovo veroizpoved je težko ugotoviti, vendar Pinsky sklepa, da je nekje med prezbiterijanstvom in luteranstvom. (Pinsky 2007, 78)

V Springfieldu obstajata še katoliška cerkev in sinagoga, pa tudi krščanska šola.

Cerkvena skupnost Springfield oz. njena cerkev je osrednje zbirališče dogajanja, takoj za mestnim domom. Vsako nedeljo so klopi polne, zato se zdi, da je to glavna protestantska cerkev v mestu. Seveda se tudi ta cerkev srečuje z vrsto problemov. *Simpsonovi* prikrito potrjujejo, da je institucionalna religija v Simpsonovih izgubila avtoriteto in položaj, saj dandanes osebno izražanje duhovnosti dominira nad popularno religijsko kulturo. Edino polne klopi v Springfieldski protestantski cerkvi se ne skladajo z realno sliko obiska verskih

²⁷ Springfield Community Church

obredov. Avtorji serije pravijo, da je to zato, ker je vera v navidezno močan element tista, ki združuje prebivalce Springfieldda.

Cerkev pred nedeljskim obredom zmeraj krasi humoren pozdravni napis, ki je vsakič drugačen, saj želi pritegniti k obredu. Napisi naj bi naznanjali vsebino pridig, ki običajno izpostavljajo hipokrizijo organiziranih religij, cerkve ali pridigarjev. Takšna tematika je npr. igralništvo: Lovejoy ga obsoja, po drugi strani pa ima njegova cerkvena skupnost ekskluzivne pravice pri vseh igrah na srečo, organiziranih s strani skupnosti. To upraviči z besedami: »Kar je bilo potrjeno s strani vlade, ni več nemoralno.«²⁸

Tudi Lovejoy doživlja verske krize – velike in majhne. Srečati se je moral z vsaj tremi velikimi izzivi: s kultu, novo nastalimi verstvi in pentekostalizmom (binkoštno cerkvijo). Kovačeva kobila je zmeraj bosa, pravijo, in tudi pri krščanski skupnosti častitega Lovejoya to ni daleč od resnice; njegova hči je celo hujša kot Bart: laže, zavaja, krade denar, ki se daruje ob nedeljskem obredu, je agresivna in še kaj. Ob problematičnosti hčere si Lovejoy zgolj zatiska oči, ne najde pa izhoda.

Bart pravi, da je cerkev lahko zabavna, da se jo da popestriti s plesom in glasbo. Njemu je v cerkvi dolgčas, sploh pri nedeljskem obredu, kar pa ob Lovejoyevih pridigah ni čisto nič čudnega. Ostalim likom se zdi Bartova pripomba popolnoma absurdna, saj si sploh ne znajo predstavljati, da bi cerkev stopila izven svojih konservativnih, klasičnih okvirov. Bartova kritika je kritika protestantizma kot bi jo lahko zasledili v množičnih medijih.

Tudi Marge se potoži Lovejoy-u: »Cerkev ne sme biti postransko opravilo, temveč mora nuditi pomoč v vsakdanjem življenju.« Duhovnik odvrne, da je nad tem že obupal, saj je leta in leta poskušal svetovati, vendar se nič ne spremeni.

Organizirana religija in cerkev kot institucija sta v splošnem tarča številnih krepkih satiričnih udarcev *Simpsonovih*. Humor na račun pastora Lovejoya in njegove nesposobnosti animirati prebivalce za dogajanje v okviru cerkve je jasen pokazatelj nestrinjanja z institucionalnimi religijami.

²⁸ »Springfield«, 5. sezona, 10. del

5.1.5 Onostranstvo

Večina evangelijcev si predstavlja pekel tradicionalno - tako kot je privzeto tudi pri Simpsonovih: kot ogenj in neskončno fizično kaznovanje. Nebesa ne izzovejo tako močnih špekulacij in drame kot njihovo neposredno nasprotje. Liki v Simpsonovih imajo lastna pričakovanja in poglede, kar se tiče onostranstva; oba koncepta sprejemajo brezpogojno in si ju predstavljajo precej dobesedno. Čeprav komični navzven, se za njihovimi dialogi pogosto skrivajo resna teološka vprašanja in polemike. Primer takih predstav je epizoda, v kateri Homer pristane pred Svetim Petrom, ki ne opazi njegovega dobrega dejanja in ga pošlje v pekel: tako Homer izkusi oboje: pekel in nebesa. Nekoč v strahu pred koncem sveta celo izračuna dan in uro apokalipse. Ko pride v nebesa, mu tam ni všeč, ker je brez svoje družine.

Tudi učiteljica v nedeljski šoli verouka, ga. Albright, otrokom poskuša razložiti koncept nebes, pekla in odločitve, kdo lahko pride vanje. Da se izognemo peklju, naj bi po njeni razlagi »delali dobra dela in se izogibali grehu«, kar pa je v nasprotju s protestantsko razlago, po kateri prideš v nebesa, če sprejmeš Jezusa kot svojega odrešitelja.

Bart ge. Albright pošteno načne živce s svojimi vprašanji glede pekla: »Ali se navadiš pekla, tako kot vroče vode v banji? Bodo pirati v peklju? Kaj pa jamski ljudje? Roboti s človeškimi možgani? Kaj pa, če gre ventrilokvist²⁹ v nebesa? Bo šla tudi njegova lutka?« Učiteljica podleže pritisku in odvrne: »Ne vem! Vsa ta vprašanja! Ali bi bilo vsaj malo slepega zaupanja preveč?!«³⁰

Tudi Bart se (po prometni nesreči) sreča s peklom in hudičem, vendar hudič kmalu ugotovi, da Barta tam ne pričakujejo še skoraj 100 let, zato se vrne na Zemljo. V eni od epizod je prepričan, da duša ne obstaja in da je to nekaj, kar so si odrasli izmislili, da bi lahko strašili otroke. Poskuša jo prodati, a mu Marge, Lisa in najboljši prijatelj Milhouse dopovedujejo, da je duša nekaj zelo dragocenega in pomembnega na človeku. Dušo končno le proda Milhousu za pet dolarjev in kmalu se mu življenje obrne na glavo, saj je brez duše kot brez svojega bistva. Ko jo neuspešno poskuša odkupiti nazaj, se obupan obrne k bogu, ki mu jo povrne. Na koncu mu Lisa pove, da mu je ona odkupila dušo ter da nekateri filozofi verjamejo, da se ne rodiš z njo, temveč si jo moraš prislužiti s trpljenjem, razmišljanjem in molitvijo, tako kot si jo je on preteklo noč.

²⁹ Ventrilokvist – oseba, ki manipulira svoj glas tako, da je slišati, kot da glas prihaja od drugod. V moderni dobi komičnega ventrilokvizma umetnik ustvarja vtis, da glas prihaja iz lutke, ki je ob njem (npr. na njegovem kolenu) in katero navadno manipulira direktno z rokami.

³⁰ »Homer vs. Lisa and the 8th Commandment«; 2. sezona, 13. del

Homer proda svojo dušo za en sam rogljiček. Iz zagate ga reši Marge, ko hudiču pokaže posvetilo na poročni fotografiji, ki pravi, da Homer podarja svojo dušo Marge za vedno. Tako ga spet reši žena oz. zakon, kar nakazuje na krščansko vodilo o brezgrešnem življenju zgolj v okviru zakonskega jarma.

5.1.6 Moralne dileme

Osebe v Simpsonovih se konstantno srečujejo z moralnimi dilemami in vprašanji. Pogosto se ta prepletajo z verskimi načeli in zapovedmi. Homer je zelo pohlepen, saj nenehno hrepeni po stvareh, ki niso njegove, si jih izposoja ali pa naredi vse, da bo dobil kaj zastonj ali ceneje. V eni od epizod so pisci celo izhajali iz osme božje zapovedi – ne kradi. Podobna skušnjava je še prešuštvo (Marge skozi serijo večkrat zapusti Homerja in ga vrže in hiše), ki izzove tako Homerja kot Marge. Vendar ob odločitvi za dosedanjega partnerja zmeraj zmaga njun zakon in s tem tradicionalne družinske vrednote.

»Marge, najgorečnejši vernik družine Simpson, je moja kandidatka za svetnišvo,« pravi Kenneth Briggs. Ona je vzor svetnice. Živi v realističnem svetu, s krizami in nepopolnimi ljudmi. Odpušča in dela tudi sama napake. Je odpuščajoča, ljubeča oseba. Povsem svetniška.« (Pinsky 2007, 115)

5.1.7 Biblija

Simpsonovi se veliko ukvarjajo tudi z biblijo in njeno relevantnostjo v sodobni družbi. Svobodno mešajo odlomke biblijskih zgodb z dejanji, ki si jih izmislijo sami; spreminjajo konce ali dodajajo nove. Homer ugotovi, da je tehnično po bibliji vsako dejanje greh – še opravljanje potrebe. Njemu se zdi to le draga, popolnoma irelevantna knjiga, ki jo namesto za branje uporabi za skrivanje stekleničke žganja. Pravi, da je biblija toliko resnična kot je bila takrat, ko so jo napisali.

Biblijo in biblijske citate se v seriji omenja kar pogosto v raznih zvezah. Primere biblijskih zgodb najdemo v epizodi *Biblijske zgodbe Simpsonovih*³¹; v tem delu prevzamejo liki iz nadaljevanke vloge biblijskih likov kot sta Adam in Eva.

³¹ »Simpson Bible Stories«; 10. sezona, 18. del

Biblija je najljubša knjiga Neda Flandersa, iz katere črpa življenjske nauke. Ima kar lepo zbirko biblij različnih verzij. Nanjo je tako navezan, da se pri zakonskem svetovalcu potoži, da si njegova žena Maude jemlje pravico podčrtovati odlomke v *njegovi* bibliji in da ga to neznansko moti.

Tako Lovejoy kot Homer uporabita biblijo takrat, ko jima koristi – ne samo za upravičevanje dejanj (pogosto si odlomek iz biblije kar izmislita), biblija ju rešuje tudi drugače: v prometni nesreči biblija prepreči Homerjevo poškodbo. Osebe v Simpsonovih se obračajo k bibliji po podporo in pomoč, potrditev in navdih.

5.2 RELIGIJE, KI SE POJAVLJAJO V SERIJI

Navajam primere štirih religij, ki so poleg protestantizma najpogosteje deležne satire in kritike v seriji.

5.2.1 Katolištvo

Ena od največjih kontroverznosti v seriji Simpsonovi je reprezentacija katoličanov in Rimokatoliške cerkve. V tem primeru je televizija FOX prisilila avtorje v cenzuro, kar pa počne zelo redko, saj imajo ustvarjalci na FOX-u načeloma vso ustvarjalno svobodo. Reprezentacija katolištva je zapletena in subtilna, vendar z občutno sovražnim podtonom. Nekateri ustvarjalci nanizanke, kot na primer izvršni producent Mike Scully, imajo osebne nerazrešene spore ali nasprotja s katoliško cerkvijo. Ta sovraštva in nenaklonjenosti so vidna tudi v seriji.

Najbolj viden katoliški lik nanizanke je župan Springfielda Joe Quimby – sleparski, bogat ženskar, katerega naglas spominja na Teda Kennedyja. Njegov lik je namerna parodija na senatorja Kennedyja in druge člane družine Kennedy, ki so vstopili v politiko. Quimby je član demokratske stranke in že dolgo časa župan mesta. Prikazan je kot zvit, oportunistični politik, katerega glavni interes je sebe obdržati na položaju in ob tem dobro zaslužiti. Beseda, ki ga najbolje opisuje, je koruptivnost – na steni svoje pisarne ima izobešen napis »Corruptus in extremis«. Je velik ženskar in ljubitelj pornografije. Za mesto mu ni kaj dosti mar in če je le možno, odpotuje za dlje časa. Njegov slogan je »volite Quimbyja«, uporablja pa ga, kjer se le da. Tudi v situacijah, kjer bi mu to lahko škodovalo (npr. ko ga Homer zasači z ljubico v

postelji motelske sobe). Kljub njegovim slabosti ga meščani vedno znova izvolijo za župana. Se pravi, da ne poseblja niti ene pozitivne lastnosti, krši pa kar nekaj »božjih zapovedi«. Glede na naravnost serije proti katolikom takšna upodobitev župana ustreza mnenju avtorjev o tej religiji.

Katoličani imajo v Simpsonovih svojo cerkev, svojo dekliško šolo, ki jo vodijo nune, skupaj s pastorjem Lovejoyem. Monsignor Kenneth Daly vodi celo radijsko oddajo. Večkrat je prikazan tudi papež, vendar pasivno in brez dialoga.

Večina tematik v zvezi s katolištvom v seriji pridobi negativno konotacijo: oblačila duhovnikov, spoved, nasprotovanje kontracepciji itn. (Marge na Bartovo vprašanje, ali družina lahko konvertira h katolicizmu, odvrne: »Pri nas ne bomo katoliki – trije otroci so dovolj, hvala lepa.«³²).

V ZDA je okoli 60 milijonov katoličanov; so močna in vplivna verska skupnost. Katoliška liga za verske in civilne pravice je organizacija, ki zastopa pravice katoličanov, da sodelujejo v ameriškem javnem življenju brez klevetanja ali diskriminacije. Tej je šla v nos marsikatera nanizanka na televiziji, ne zgolj Simpsonovi (Ally McBeal, film Dogma). Od televizije FOX so zahtevali, da se vsaka referenca, ki omenja besedo katolištvo ali katoličani umakne ali spremeni. Scully se je seveda močno upiral, saj je branil nanizanko in izjavil, da v njihovih šalah ni bilo nič žaljivega. (Pinsky 2007)

V primerjavi s protestantizmom ni katolištvo deležno nič več pozornosti. Pravzaprav se ga »lotevajo« veliko manj, le tu in tam kak komentar. Zato si niti nekateri katoličani ne morejo zamisliti, zakaj ves ta hrup s strani katoliške lige. Tudi analitik Kenneth Briggs, pisatelj in profesor na fakulteti Lafayette, je presenečen nad tem, kako malo vsebine o katoličanih je v Simpsonovih. Kljub manjši količini šal na račun katoliške vere je kritičnost še zmeraj močna.

Vseeno pa se družina sreča s katolicizmom v epizodi *Oče, sin in sveti gost*³³ iz leta 2005. Ta epizoda je bila celo nominirana za nagrado *Writers Guild of America*. V epizodi se pokažejo nasprotja med protestantizmom in katolicizmom, saj se Homer in Bart navdušita nad slednjim, Marge pa ni tako prepričana. Vendar po sporu med enimi in drugimi Bart na koncu ugotovi, da je še vedno oboje krščanstvo in da majhne bedaste razlike niso nič v primerjavi z velikimi bedastimi podobnostmi.

³² »Lisa gets an A«; 10. sezona, 7. del

³³ »The Father, the Son and the Holy Guest-star«; 16. sezona, 21. del

5.2.2 Judaizem

Tudi judaizem najde svoje mesto v Simpsonovih. Homer toži cerkev in prisodijo mu milijon dolarjev, duhovnik Lovejoy pa odvrne sodniku: »Mi nimamo takšnega denarja, saj nismo sinagoga!«³⁴

Ko Homer potrebuje 50.000 dolarjev za srčni spodbujevalnik, gre k rabinu in se pretvarja, da je žid. Po gledanju filma Yentl vpraša Marge: »Smo mi židje?« Izven konteksta zasledimo kar nekaj židov, ogledamo si lahko celo židovsko poroko (med moškim in kravo). Zaradi počitnic v času hanuke se Bart spreobrne (nič novega, glede na to, da pristopi k novi veri vsakič, ko mu predstavlja korist). V judovskem kontekstu avtorji uporabljajo tudi judovske pogovorne in verske izraze.

Springfield ima svojo ortodoksno sinagogo po imenu *Temple Beth Springfield* (ki se nahaja v neposredni bližini protestantske cerkve First Church of Springfield) in rabina Hymana Krusofskega, pa tudi židovsko bolnišnico. Seveda so vloge v Simpsonovih močno karakterizirane in stereotipizirane, to velja tudi za duhovne vodje.

Drugi židje so še klovn Krusty, Bartov najboljši prijatelj Milhouse in maskota podjetja Duff - Duffman. Krusty ima svojo otroško oddajo pred živim občinstvom – otroki – in pod svojo blagovno znamko prodaja igrače ter druge izdelke za otroke. Med otroki je zelo priljubljen, izda celo biografijo. Mazur, Dalton in Siems v *God and the details* ga vidijo kot »robato karikaturu stereotipiziranega sekulariziranega žida, pokvarjenega zaradi slave in denarja, ki v resnici sovraži otroke, a financira svoj razsipen življenjski stil s pretiranim trženjem svoje lastne podobe.« (Mazur in McCarthy 2001)

Primer tematizacije klovnovega življenja in kompleksnega odnosa do svoje vere je epizoda *Kakršen oče, takšen klovn*³⁵, ki je bila celo nagrajena s priznanjem Emmy (epizodo je napisal takratni izvršni producent Mike Reiss). Kot svetovalca pri pripravi te epizode sta sodelovala tudi dva ameriška rabina: Lavi Meier in Harold Schulweis (eden vodilnih mislecev konzervativnega judaizma v ZDA). Prikazati želi sodobno judovsko dilemo: boj med tradicijo in modernostjo.

³⁴ »Pray Anything«; 14. sezona, 10. del

³⁵ »Like Father, Like Clown«; 3. sezona, 6. del

Pisci so se podali tudi v svet misticizma v sezoni 2006/07 v letni fantazijski epizodi *Drevesna hiša groze*³⁶ z legendo o prikazni golem.

Če povzamemo, so judje v Simpsonovih prikazani kritično, a pozitivno, v latentnem ali direktnem smislu. Zakaj? Mogoče zato, da bi spodbudili toleranco do judov v družbi na splošno? Simpsonovi pogosto zadenejo občutke, skrbi, želje in doživljanja sodobnih judov, hkrati pa poskrbijo, da se lahko ob tem nasmejimo. Zanimivo je, da se judovska skupnost skoraj nikoli ne razburja zaradi humorja v seriji. Humorist Mel Brooks, ki je nastopil v eni izmed epizod kot on sam, je opazil, da »je za žide humor zgolj eden od načinov obrambe proti univerzumu.« (Pinsky 2007, 146–147) Rabin Harold W. Schulweis pa pravi, da judovski humor v Simpsonovih ni le smešen – je tudi filozofski. (Pinsky 2007, 147)

5.2.3 Budizem

Pripovedna realnost Simpsonovih je, da se nihče ne stara in se okoliščine nikoli ne spremenijo – izhodišče je zmeraj isto. Z manjšimi izjemami se avtorji tega tudi držijo (obstajajo manjše izjeme kot je smrt Flandersove žene ali ko Barney za nekaj časa neha piti). Največja izjema kontinuitetnega načela nanizanke je zagotovo Lisin prestop v budizem³⁷. Pred in po Lisini spreobrnitvi ni kaj dosti referenc na to azijsko religijo. Če so, so večinoma v povezavi z Liso: ona moli k Budi, uči Barta mojstrovino zena ipd. Lisin prestop iz krščanstva v budizem izvira iz prepričanja, da je njena cerkev duhovno obubožana. V tej epizodi cerkvena skupnost dobesečno bankrotira, saj nimajo denarja za obnovo cerkvenega poslopja. Zato se pogodijo z bogatašem Burnsom, da v zameno za »malo reklame« zgradijo novo cerkev. V resnici Burns cerkev spremeni v neke vrste zabavišni park, kjer so meščani bombardirani z oglasi in možnostmi za zapravljanje denarja. Razočarana nad podkupljivostjo verske skupnosti si Lisa poišče drugo religijo, ki »ni tako materialistična.« Zaide v budistični tempelj, kjer sreča igralca Richarda Geera (že dolgo pripadnik tibetanskega budizma). Ta ji izroči pamflet z osnovami budističnega nauka, nad katerim se Lisa navduši. Niti njena družina niti skupnost nista navdušeni nad njenim prestopom, zato si jo prizadevajo pridobiti nazaj. Poskušajo z raznimi triki, vendar jim ne uspe. Lisa na koncu sprejme življenje njene družine, vendar svojo lastno vero.

V Springfieldu je kitajska restavracija, imenovana Bobov veliki buda (Bob's Big Buddha).

³⁶ »Treehouse of Horror« – vsakoletna fantazijska epizoda v času noči čarovnic.

³⁷ »She of little faith«; 13. sezona, 6. del

V nekem drugem delu prikažejo Budo, ki zakrivi prometni prekršek: vozi prehitro in je zato priprt. Surya Das (avtor knjig o budizmu) kritično presoja Simpsonove ter ugotovi, da na splošno pozitivno prikazujejo budizem, vendar bi sam še kaj dodal ali rahlo spremenil. Pravi, da je budizem religija z veliko humorja, vsebinsko in artistično (številne upodobitve Bude ga prikazujejo z rahlim, nagajivim nasmeškom). (Das 1998)

5.2.4 Hinduizem

Čeprav v ZDA živi veliko priseljencev iz Indije in drugih vzhodnoazijskih držav, večina Američanov hinduizem zelo slabo pozna.

Mesto Springfield premore hindujskega svečenika, ki ima na lokalni televiziji oddajo o jogi. Za ostale prebivalce Springfieldda pa predstavlja Apu prvo srečanje s hinduizmom. Apu je stereotip azijskega imigranta, pripadnika manjšine v ameriškem okolju. V ZDA je prišel s pomočjo štipendije fakultete v Kalkuti (Indija). Da bi odplačal posojila, ki jih je najel v času devetletnega študija, se je zaposlil v trgovini z živili, v kateri dela še danes. Pogosto je žrtev žeparjev ali oboroženih roparjev. V Springfieldu si je ustvaril družino in delo ter je eden redkih ne-belcev v mestu. Čeprav je znan po tem, da napihuje cene v svoji trgovini ter prodaja blago z že zdavnaj pretečenim rokom uporabe, je dobrega srca, kar naj bi izviralo iz njegove vere in indijske kulture. V stanovanju hrani kipec boga Šive in včasih kolne »pri številnih rokah boga Višnuja«, vendar pa je dolgotrajno vdan le božanstvu Ganeša, ki zahodnemu svetu ni dobro poznano. Ganeši posvečeno svetišče s kipcem ima celo v svojem marketu Kwik-E-Mart. Homer je pričakovano neveden in se seveda norčuje iz Apuja (»Brez zamere, ampak ko so delili religije ste morali biti vi ravno na pavzi.«) Ganesha je božanstvo s štirimi rokami, slonjo glavo in okroglim trebuščkom, ki podarja srečo ter preganja žalost – ravno pravšnji za Simpsonove, bi lahko rekli.

Poredko prihaja tudi do nasprotij med Nedom Flandersom in Apujem; ko ga Ned nekoč poskuša prepričati v spreobrnitev, mu Apu odvrne: »Ne verjamem v enega boga.«

Skozi epizode je pri liku Apuja moč zaznati tipične elemente hinduizma, indijske kulture in imigrantskega položaja, ki so del vsakdana marsikaterega priseljenca iz indijskega polotoka: - *vegetarijanstvo*: Tudi v ZDA se zavzema za svetost krave in skrivaj prodaja »hot-doge« (sendviče s hrenovko) s hrenovko iz tofuja namesto iz govedine. Lisi prizna, da biti vegetarijanec ni enostavno.

- *reinkarnacija*:

Slideshow Mel: »Živi se le enkrat.«

»Govori zase!« pravi Apu.³⁸

- *meditacija*: V Kwik-E-Martu ima Apu skrivne stopnice, ki vodijo do vrta na vrhu strehe: tja se zateče, ko potrebuje »mir pred sodobnim svetom.«

- *pluralizem*: Kot reakcija na antiimigracijsko histerijo v Kaliforniji, ki je pripeljala celo do predloga za referendum, se v Simpsonovih pojavi predlog za pregon vseh priseljencev iz Springfielda, kar bi prizadelo tudi Apuja. Čeprav se je vsa ta leta trudil, da bi se čim bolj asimiliral, mu ne more pomagati niti njegovo božanstvo Ganeša; za trenutek Ganešo celo zataji, da mu ne bi bilo treba oditi. Čeprav se vse dobro konča, ostaja očitno, da je Apu drugačen od ostalih prebivalcev Springfielda.

- *asimilacija*: Vprašanje asimilacije se izpostavi v trenutku, ko naj bi se Apu poročil. Sam bi si rad izbral katerokoli dekle, vendar njegova mati vztraja pri tradiciji. V skladu z njo ženin ne sme videti neveste do samega poročnega obreda, to pa Apuja zelo skrbi. Sprašuje se, če se je vsemu svetu zmešalo. Čeprav mu celotna družina Simpson poskuša pomagati in celo preprečiti poroko, jim ne uspe. Na srečo je Apuju nevesta Manjula po godu in zgodba najde srečen konec.

Hindujska skupnost v ZDA se je odzvala na prikaz njihove vere in kulture v Simpsonovih. Sredi 90-ih let so hindujci južne Kalifornije protestirali zaradi neprimerne upodobitve Ganeše v seriji. Televizija FOX se je odzvala s standardnim odgovorom: to ni bil načrtni napad na hinduizem. Če beremo časopis *Hinduism Today*, ugotovimo, da so bili indijski imigranti in njihovi otroci užaljeni zaradi stereotipne upodobitve lika Apuja. Najdejo tudi številne doktrinarne napake in odstopanja. V nasprotju z njimi pa ameriški spreobrnjenci k hinduizmu niso ogorčeni nad upodobitvijo hinduizma v seriji, prej se jim zdi zabavna. Fred Stella, igralec in inštruktor joge, ki je konvertiral k hinduizmu iz katolištva, ugotavlja, da se pisci serije ne norčujejo iz vere, temveč iz predstave ljudi o (neki) veri (isto počnejo tudi s krščanstvom). Se pravi, da se norčujejo iz stereotipov, stereotipnih idej o indijski kulturi, saj Američani vedo resnično malo o Indijcih, njihovi kulturi in religiji.

³⁸ »Miracle on Evergreen Terrace«; 9. sezona, 10. del

Mnogi priseljenci opozarjajo, da se podoba Indijcev v zadnjih letih močno spreminja, saj niso zgolj lastniki majhnih prodajaln z živili, temveč že tudi vplivajo na razvoj ameriške kulture na področju umetnosti, dizajna, glasbe itn.

Acharya Palaniswami, urednik časopisa *Hinduism Today* razume negativen odziv hindujcev na tak humor, vendar poudari, da hindujci znajo odpuščati bolj kot marsikatera druga religijska skupina, saj jih to uči religijska etika. Pravi tudi, da se morajo hindujci zavedati, da je tak humor način sprejemanja njihove manjšine v ameriško skupnost, način lastnega izobraževanja. Ko manjšina vzbudi dovolj pozornosti, da se pojavi v televizijskih šovih, risankah, filmih ipd., je to pozitiven znak sprejemanja nove kulture v veliki »talilni lonec«. (Pinsky 2007)

5.3 ANALIZA EPIZODE Z RELIGIJSKO VSEBINO

Avtorji serije so se do nedavnega islamski tematiki izogibali v velikem loku. V zadnji sezoni 2008/09 pa so se le opogumili in izpostavili tudi to svetovno religijo. Obravnavanje islama je za Simpsonove nekaj novega, zato sem izbrala to epizodo, z naslovom *Mypodi in pištole*³⁹.

Bart hodi po ulici in zavoha hrano, ki mu ni znana: »Mmmm, kakšna eksotična aroma. Kot hamburger, skuhan v prodajalni preprog.« Približa se hiši, iz katere vonj prihaja, pokuka skozi grmovje in tam ga pozdravi deček: »Živjo. Bi želel malo jagnjetine?« Bartu je hrana zelo všeč in tako spozna Bashirja, ki se je s svojo družino ravnokar preselil iz Jordanije v Springfield. Pristopi Bashirjeva mama, pokrita s feredžo, ter mu ponudi, da ostane na večerji.« Bartu je takoj všeč in nameni ji kompliment. »Uuu, Bashir, nisem vedel, da imaš sestro!«

Iz pokrivala Bashirjeve mame in hrane, ki jo pripravljajo, je mogoče sklepati, da družina dokaj dosledno upošteva verske zapovedi.

Naslednji dan Bart Bashirja pospremi do šole ter mu obrazloži nekaj koristnih napotkov, da se bo lažje vklopil v novo okolje. Med drugim mu pove, da so edina prebavljiva hrana v šolski menzi svinjski zrezki. Bashir odvrne, da mu religija prepoveduje, da bi jedel svinjino. Bart pa presenečen vzklikne: »Druga religija! Tega raje nikomur ne povej, ker se bodo pretepači iz sosese spravili nate ...« Še preden uspe dokončati stavek, jih že imata za vratom, a ga Bart

³⁹ »Mypods and Boomstics«, 20. sezona, 7. del

uspe rešiti pred pestmi. Nasilnim fantom (Jimbu, Dolfu in Kearnyju) pojasni, da je vsak drugačen; Bashir je musliman, oni med sabo pa tudi pripadajo vsak svoji religiji: Jimbo je kristjan, Dolf jud, Kearney pa pripada nekemu izmišljenemu kultu.

Očitno je, da na šoli strpnost ni preveč prisotna, sploh pa ne med šolskimi pretepači.

Pred vrati svoje hiše se Bart od Bashirja poslovil s »*salam aleikum*«, kar sliši tudi Homer, vendar misli, da je to kakšna nova slengovska fraza. Homer se nad Bashirjem in njegovo vljudnostjo popolnoma navduši.

Deček je do vseh zelo prijazen, Bart pa ga sprejema takšnega, kot je. Še več – v svoj vsakdan sprejme njegove verske navade. Homer ga sicer sprejme, vendar se mu zdi zgolj zanimiv, ne prepozna pa njegove vere.

Zvečer se ob pivu v Moejevem baru sodelavca Carl in Lenny norčujeta iz Homerja, ker ima njegov sin muslimana za prijatelja. Moe je še posebej sumničav in ga posvari, da ima Bashir sigurno kaj za bregom, ker je musliman. Homer se prestraši in ne ve, kaj naj naredi. Carl mu predlaga: »Lahko slediš enemu ameriških načel – diskriminiraš njegovo družino.« Lenny ima boljšo idejo: »Povabi jih k sebi na večerjo. Tako boš iz njih izvlekel vse skrivnosti.« »Zgleda, da nimam druge možnosti,« poreče že čisto naščuvani Homer.

Avtorji se več kot očitno poigravajo s stereotipi o islamu: da niso vredni zaupanja zgolj zato, ker so muslimani, je že eden takih. Tak strah je tipičen za ljudi, ki niso poučeni o drugih oz. drugačnih, kar je velika kritika serije na ameriško kulturo, v kateri se vzgajajo nevedni konformistični posamezniki.

Marge je vesela, da je njen mož tako odprt do drugih, a še ne sluti, da ima nekaj za bregom. Med večerjo Homer Bashirjevo družino čisto prestraši, a Bart jih brani: »Oči, ti ljudje so moji prijatelji. Ne boj se jih samo zato, ker imajo drugo religijo, drugačno kulturo in ker se pišejo Bin Laden.« Družina kmalu odide, Marge pa okrega Homerja, da svoje otroke uči nestrpnosti. »Oprosti, Marge. Če pa se je tako zabavno in enostavno nočevati iz ljudi zaradi religije.«

S to Homerjevo izjavo verjetno želijo avtorji opozoriti na to, da je vse zgolj zabava, hkrati pa upravičiti, da se vedno znova lotevajo religij in njihovih stereotipov.

Homer se odpravi proti njihovi hiši, da bi se opravičil za svoje obnašanje, ko zagleda Bashirjevega očeta, kako v škatle spravlja dinamit. To ga še bolj prestraši.

Isto noč sanja, da leti nad mestom na preprogi, prikaže se mu duh iz svetilke, ki grozi, da bo spremenil to »dekadentno zahodno družbo«. Homer iz sanj sklepa, da so njegovi strahovi upravičeni, zato se priplazi do hiše Bashirjeve družine in prisluškuje pogovoru med Bashirjevim očetom in mamo. Žal presliši vmesne dele pogovora, zato je že čisto paničen. Sliši samo, da Bashirjev oče obožuje razstreljevanje stavb ter da bo po uspešni eksploziji pristal na *boljšem kraju*. Vendar Homer ne ve, da je v resnici inženir, ki skrbi za varno razstrelitev starih stavb, da se naredi prostor za nove. Z *boljšim krajem* pa je mislil na lepšo pisarno ter višjo plačo in ne na raj.

Smo že pri naslednjem stereotipu: za muslimane se v ZDA hitreje predpostavlja, da načrtujejo teroristični napad oz. če že obstaja sum za koga, potem za pripadnike islama. Takšen predsodek je močan zgolj na ameriških tleh, saj je ameriška vlada po napadu na nebotičnike v New Yorku leta 2001 potrdila, da so bili napadalci muslimani in s tem izzvala pravo nacionalno evforijo proti njim: na letališčih, ob priseljevanju, pravzaprav povsod so muslimani pod večjim drobnogledom kot katerakoli druga verska skupnost. Za muslimane, ki že dolgo časa živijo v ZDA, pa to ni pomenilo nič dobrega, saj jih je okolica oz. skupnost, v kateri so živeli, pričela zavračati in izločati.

Ko Barshirjeva mama ostane v hiši sama, poskuša Homer pod pretvezo opravičila priti v hišo, a ker mu ona tega ne dovoli, ji Homer reče: »Nekje sem bral, da ste *vi* (muslimani, op.p.) zelo gostoljubni. Je to res?« »Ah, ja ...« zavzdihne mama vsa naveličana in Homerja naposled le spusti skozi vrata. Homer v pogovoru Alaha poimenuje Oliver, koran pa Corona. *Iz tega je jasno, da o islamu ne ve prav veliko in raje sledi predsodkom in domnevam drugih. Izpade tipični nevednež v zgodbi.*

Na računalniku družine vidi načrt za razstrelitev starega springfieldskega nakupovalnega centra, za katerega misli, da je načrtovan teroristični napad. Odhiti v nakupovalno središče, da bi posvaril ljudi, pripravljen dinamit pa vrže v reko ter med tem vzklika »ZDA, ZDA!« Reka odnese dinamit proti ravno zgrajenemu mostu, kjer ga raznese in most popolnoma uniči. Na koncu Homer le sprevidi, da je Bashirjeva družina popolnoma običajna in nima zlih namenov. Skupaj priredijo piknik, nad mizo pa Homer izobesi napis: »Se opravičujem za nestrpnost.«

Homer torej uspe zatreti svoja domnevanja in da družini priložnost, kar bi moral storiti že na začetku. Situacija ga izuči, in zgolj upamo lahko, da to spozna tudi gledalec.

V epizodi lahko islamsko družino vizualno prepoznamo zgolj po dveh znakih: po polti in feredži Bashirjeve mame. Drugi, karakterni znaki so še njihova imena (Bashir, Bin Laden), njihova vljudnost, zadržanost in pomembnost spoštovanja staršev. Izvemo, da ne jejo svinjine ter da so zelo gostoljubni. Oče je uspešen in izobražen, mama pa ostaja doma in gospodinji, kar kaže na tradicionalnost družine.

Treba je poudariti, da so to stereotipni znaki, ki ne ponudijo globljega vpogleda v religijo za njeno razumevanje. Avtorji se jih poslužujejo zato, da bi opozorili na problematiko predsodkov do takšnih skupin, ter da bi z izpostavljanjem in pretiravanjem prišli do želenega humorističnega efekta. Tokrat avtorje niso toliko zmotile pomanjkljivosti oz. slabe strani religije same, temveč odnos ameriške družbe do muslimanske religijske skupnosti. Iz tega sklepam, da so avtorji še vedno zelo previdni, ko tematizirajo islam.

Pinsky meni, da je serija Simpsonovi do neke mere spoštljiva do religij (sploh do tistih, ki jih okolje manj pozna), ker želi poudarjati družinske vrednote in vrednote na sploh. Zato velikokrat religije obravnava v pozitivni luči. Izpostavi tudi, da so Simpsonovi velik trženjski projekt, ki s prodajo izdelkov z njihovim logotipom (igračice, majice, pobarvanke itn.) ter oglaševanjem prinesejo veliko denarja. Za uspešno prodajo je ključnega pomena visoka gledanost serije, zato se gledalcem ne želijo preveč zameriti in občutljive tematike, kot je religija, bolj blago obdelajo. (Pinsky 2007, 224)

Sama sem mnenja, da so zgornje predpostavke možne, vendar se mi zdi bolj pomembno dejstvo, da serija sama razvija svojo distanco in način humorja. Odločitev avtorjev, kako daleč bodo šli, je zelo subjektivna in nenadzorovana, razvije se sama od sebe. Ne torej zato, ker si to želi nekdo drug, temveč iz prepričanja, da je za naravo humorja v seriji tako prav in primerno.

6 POJAV NOVIH SATIRIČNIH ANIMIRANIH SERIJ

Simpsonovi so odprli vrata tudi drugim animiranim serijam, ki tematizirajo religijo na komičen način. Kar je zaradi Simpsonovih postalo sprejemljivo, so izkoristile serije kot so *Futurama*, *Family Guy*, *King of the Hill*, *South Park* in *American Dad*. Te serije se lotevajo religije na bolj neposreden, neusmiljen, surov način. Obravnavanje religije je bolj kritika kot satira.

Kot primer sem izbrala nanizanko *South Park*, ki je izmed nastalih slovenskemu bralcu najbližja, saj je bila predvajana tudi na enem od slovenskih televizijskih programov.

7 SOUTH PARK

South Park je ameriška animirana serija, sloveča po surovem in temnem humorju, ki smeši širok spekter tematik od religije, politike, nasilja, zlorabe, seksualnosti do duševnih bolezni. Matt Stone in Trey Parker sta serijo ustvarila leta 1992, vendar se je pričela predvajati šele leta 1997 na televizijskem kanalu Comedy Central. Še danes sama pišeta večinski del scenarijev, režirata in posodita glas večini likov, nove epizode pa nameravata spisati za še vsaj tri sezone. Vsak teden serijo v ZDA spremlja okoli 3 milijone ljudi.

Gledanost oddaj na televizijskih kanalih v ZDA se meri v t. i. »Nielsen lestvici« (*the Nielsen rating*) – sistemu za merjenje občinstva, ki ga razvija podjetje Nielsen Media Research. Simpsonove na posamično epizodo v ZDA gleda povprečno 10 milijonov gledalcev.⁴⁰ Posamično epizodo *South Parka* v zadnjih petih sezonah je povprečno gledalo 3 milijone gledalcev. Najbolj gledana je bila druga sezona, katere drugo epizodo je gledalo kar 6,2 milijona ljudi, kar je po »Nielsen lestvici« pomeni 8,2.

Osrednji liki so štirje dečki, ki obiskujejo tretji razred osnovne šole: Stan Marsh, Kyle Broflovski, Eric Cartman, in Kenny McCormick. Zapletejo se v številne bizarne situacije v svojem domačem (izmišljenem) gorskem mestecu *South Park* v Coloradu. Drugih likov v seriji je še veliko – to so večinoma družinski člani, sošolci, šolsko osebje in drugi prebivalci mesteca.

⁴⁰ Podatki za sezone 2005, 2006 in 2007.

Serija je nenehno predmet razprave, saj je ena redkih, ki se loteva tabuiziranih tematik. Stone in Parker sama sebe opisujeta kot *zagovornika enakih možnosti*, zato se v seriji norčujeta iz vseh strani problematike, ki se jima zdi sporna, in ne zavzameta konkretne pozicije. Običajno se serija zaključí s povzetkom enega o dečkov: »Veste kaj? Danes sem se nekaj naučil ...«, kar pa še ne pomeni, da je naučena lekcija pravilna.

Velika prednost serije je ta, da je možno epizode izdelati zelo hitro, saj je grafično nezahtevna (animacija je izdelana računalniško): običajno traja od zasnove to končne oblike epizode manj kot teden dni. Zaradi tega so avtorji zmožni hitro odreagirati na sprotne dogodke v svetu in epizode vsebinsko oblikovati v skladu z njimi.

Glasba iz serije je nekaj posebnega. Poleg glasbe iz uvodne špice so zaslovele številne žaljive, pogosto vsebinsko nelogične pesmice, ki si jih Eric Cartman prepeva v seriji, ali pa pesem šefa šolske menze z naslovom *Čokoladne slane kroglice* (»Chocolate Salty Balls«), ki je bila izdana kot single v Veliki Britaniji in zasedla prvo mesto na glasbenih lestvicah. Album pesmi iz filma *South Park: Večji, daljši in necenzuriran* (»South Park: Bigger, Longer & Uncut«) je bil nominiran za Oskarja in prejel glasbeno nagrado MTV.

Revija *Time* je serijo uvrstila na svoj seznam »100 najboljših serij vseh časov« (2007), *Entertainment Weekly* pa je serijo poimenoval »dvanajsto najboljšo oddajo v preteklih 25 letih« (2008). Prejela je številne nagrade (Emmy, Peabody, CableACE) in nominacije ter močno pripomogla k prepoznavnosti in razvoju programa Comedy Central. (South Park 2009)

Slika 7.1: Fantje iz South Parka (iz leve proti desni: Kenny, Stan, Eric in Kyle)

Vir: The Southpark Wallpaper (2009).

7.1 SOUTH PARK IN HUMOR

Humor v seriji je zelo surov in se ne ozira na nikogar. Tukaj ne moremo računati na dober okus. Serija se norčuje iz presežkov sodobnega življenja kot so oboževanje zvezdnikov, evforična podpora politični korektnosti, fanatični liberalizem. Nanizanka je »hiper-ironičnega« tipa in zahteva informiranega, osveščenega gledalca. Generacija, ki ji pripadajo ustvarjalci serije, je odrasla s humorjem, ki je veliko bolj ciničen, sugestiven in samoreflektiven. Tak humor je skrajno predrzen in ne pozna spoštovanja ter milosti do česarkoli. Serijo pričnemo ceniti šele, ko razumemo njene subtilne odtenke in ostro parodijo. Satira je njihovo orožje, ki ljudi prisili k razmišljanju. Uporabljajo preprost pogovorni jezik, ki ne izpušča kletvic in slengovskih spakedrank. Štirje prijatelji uporabljajo jezik, izrazje in geste ulice, ne pa cerkve, sodišča ali slavnostne dvorane. (Johnson-Woods 2007)

»Težko je ne spoštovati serije, ki se roga vsemu, kar imajo ljudje za »sveto« (Johnson-Woods 2007, 16)

Straniščni humor (v dobesednem pomenu) je eden od izstopajočih v seriji. S stvarnim »sranjem« (crap) želijo opozoriti na »sranje« oz. navlako, ki se pojavlja v sodobni kulturi. Pogosto prikazujejo podobe ljudi, ki iztrebljajo, izločajo pline ali razkazujejo genitalije. Poosebljeno »sranje« prikažejo v vlogi gospoda Hankeya, iztrebka, ki priskače iz stranišča in

za sabo pušča sled. Vloga takšnih šokantnosti je prikazati hinavščino in postaviti kulturne konvencije pod vprašaj, ne pa žalitev. Grotesknost telesa nakazuje na grotesknost kulture.

Ciljna skupina South Parka je drugačna; večinoma serijo gledajo fantje najstniških let ter mladi moški. Če povemo drugače: popularna je predvsem v demografski skupini ljudi, starih od 18-34 let, na katero najbolj intenzivno merijo tudi oglaševalci. (Pinsky 2007) Ne cilja na celotno družino, tako kot Simpsonovi, temveč na specifično družbeno skupino: razgledane, mlade ljudi, ki konstantno spremljajo dogajanje v svetu ter so sposobni kritične distance.

Pred pričetkom posamezne epizode podajo producenti absurdno, vendar pošteno opozorilo: »Opozarjamo, da zaradi žaljivega besednjaka in vsebine te oddaje ne bi smel gledati nihče.« Tako gledalca še bolj privlačijo in že na začetku opozorijo, da so sposobni humorja tudi na lasten račun. »Kvartet« iz South Parka je večino časa nespodoben, neubogljiv in nihilističen. V South Parku ni tabujev, iz ničesar se ni »prepovedano« posmehovati, celo nasprotno – lotevajo se tematik, ki se jih ostali ne upajo; od raka do otrok s fizičnimi in mentalnimi motnjami.

7.2 SOUTH PARK IN RELIGIJA

Nobena druga animirana serija se ni z večjim užitkom poslužila možnosti, ki so jo odprli Simpsonovi: kritično obravnavo religije skozi humor in satiro. S svojim pristopom je vzbudila veliko polemik - očitno z velikim učinkom, saj je njena kontroverznost odmevala po vsem svetu. Nekatero epizode s poudarkom na religiji niso bile nikoli predvajane, saj so jih smatrali za preveč žaljive do vernikov oz. religijskih skupin. V Rusiji so serijo celo popolnoma prepovedali.

Religija je ena od pogostejših tem v South Parku, že od samega začetka, tako v predvidljivih okoliščinah kot v malo verjetnih. Temeljna religijska vprašanja so v South Parku zelo poglobljena in pogosto presegajo Simpsonove. Lotili so se veliko več vprašanj in problemov, povezanih z religijo, predvsem bolj aktualnih. To so na primer religijska televizija, mormonstvo, škandal spolne zlorabe v institucijah katoliške cerkve, antisemitizem, spiritualizem, sodobna krščanska glasba. Problematizirali so tudi vprašanja, ki so se jih lotevali že Simpsonovi: smisel boga, vloga molitve, odrešitve, pekla, judovske identitete, kultov, evtanazije in krščanskega misijonarstva.

South Park ima zaradi svojega humorja številne nasprotnike. To so predvsem predstavniki verskih družinskih skupnosti v ZDA, ki nanizanko neusmiljeno obsojajo. Eden najbolj gorečih

nasprotnikov je Donald Wildmon, predsednik Ameriškega družinskega združenja, ki je številne oglaševalce odvrnil od sodelovanja z nanizanko ali jih prepričal v to, da ima nanizanka slab vpliv.

Matt Stone ponuja preprosto razlago za religije in boga: »Vsaka religija ima svojo verzijo boga in nobena od teh ni smiselna.« Na vprašanje, zakaj se religija v South Parku pojavlja tako pogosto, pa odgovori podobno, kot ustvarjalci Simpsonovih: »Religija je preprosto smešna.« V intervjuju s Pinskyem pove, da se s partnerjem Treyem Parkerjem nista spraševala o problematičnosti ali količini humorja na račun religije, vse dokler tega ni izpostavil nekdo drug. Meni, da bi bilo primernejše vprašanje, zakaj je povsod drugod na televiziji tako *malo* religije. »Na našem kanalu si lahko dovolimo, da religijo popeljemo tja, kamor je na marsikaterem drugem ne morejo. Mislijo, da bodo s tem ljudi užalili,« še pove. (Pinsky 2007, 273)

Zato gredo ustvarjalci South Parka v vode, v katere se drugi bojijo zaplavati. To seveda ne velja samo za teme, povezane z religijo. Anee Garefino, izvršna producentka oddaje pove, da na sestankih piscev 50-75 odstotkov časa posvetijo pogovoru o religijskih tematikah. Poudari, da ne moreš drezati s humorjem v nekaj, česar dodobra vsebinsko ne razumeš. (Pinsky 2007)

Janet Pantland je v svoji analizi prvih petih sezon nanizanke (opravljene na Univerzi Južne Afrike v Pretoriji) leta 2002 prišla med drugim do sledečih zaključkov:

Bistvo religije v South Parku je ekonomsko: ljudje dajejo in verujejo samo, dokler so na zmagovalni strani in s tem dobivajo zagotovilo o tem, da bodo dobili nekaj v zameno. ... Ta princip dovoljuje, da se religija (ali njeni aspekti) kritično vrednoti na isti način kot ostali elementi družbe.

South Park nas ne uči o religiji ali jo promovira, niti je ne poskuša uničiti. V South Parku so kopja usmerjena v religijske institucije ter naša pričakovanja od religije, ne pa v duhovno bistvo religije same. Tako bog kot Jezus sta prikazana kot ljubeča in modra. [...] V religijskih pričakovanjih in institucijah – prej kot pristnih religijskih izkustvih – leži težišče njihove neusmiljene satire. (Pantland 2002)

V South Parku bog ni mrtev, organizirana religija pa nedvomno je. Po analizi Toni Johnson-Woods kar 18. epizod serije izpostavlja religijo kot osrednjo pripovedno tematiko. South Park je ena izmed najbolj religijsko fiksiranih oddaj na malem ekranu. Osrednji fokus serije pada

na slepo, brezpogojno sprejemanje bizarnih religijskih doktrin, naj bo to transsubstanciacija⁴¹ ali pa znanstveno fantastične ideje scientologov. Osrednja tematika njihovega tolmačenja religij je vloga cerkva kot finančnih korporacij, manipulativnih institucij in skrivnih skupnosti, ki jih je povozil čas. Zelo različne religije obravnavajo z istimi kriteriji: enako skeptični so do judaizma, scientologije, mormonov ali krščanstva. (Johnson-Woods 2007)

Tu se pokaže nova razlika med Simpsonovimi in South Parkom: slednjim je vseeno, katera religija je »na tapeti« - zmeraj bo obravnavana enako. Tematizacija določene religije ni odvisna od njene številčnosti in vplivnosti, temveč od bizarnosti njenih načel. Pri Simpsonovih so pri tem veliko bolj previdni in se večinoma lotevajo religij, ki so v ameriškem prostoru močno prisotne in so bile že pred tem izpostavljene kritiki.

Ob koncu vsake izmed epizod sledi moralni nauk, ki ga v nekaj stavkih običajno izrečeta Stan ali Kyle (kristjan in jud). Večinoma je sporočilo naukov naslednje: bodi dober človek, bodi prijazen do drugih in ne skrbi preveč za onostranstvo. Pogosto so izven konteksta, a se zmeraj ukvarjajo z etiko in moralo. Saj od tod komedija prihaja, pravita avtorja.

Janet Pantland pravi:

Nanizanka lomi naše vnaprej programirane odgovore in reakcije ter nas prisili k prevrednotenju religijskih temeljev. Za številne ljudi je religija postala navada. Imamo ustrezne odgovore na ustrezna vprašanja, vemo, kaj storiti in kdaj, vendar resnično ne živimo religije. South Park postavlja naše »pravilne« odgovore pod vprašaj. Ne pravi, da smo v zmoti, nas zgolj prisili, da razmišljamo o njih takrat, ko jih izrekamo. Odvzame nam religijsko oporo in spodbuja k radikalnemu pregledu našega religijskega življenja. Če so vaši verski in moralni principi čvrsti, je samorefleksija lahko zelo pozitivna in neomejena. (Pantland 2002, 51)

Kritično vrednotenje religije ni pojav 20. in 21. stoletja – prisotno je skozi ves razvoj posameznih religij in je skozi čas doprinašalo k spremembam ter samorefleksiji. Animirana humoristična serija pa je nedvomno odprla vrata novim načinom obravnavanja religije. South Park si je z izkoriščanjem te možnosti odprl lastno nišo satirične obravnave določene družbene sfere.

⁴¹ Transsubstanciacija – spreminjanje kruha in vina v Kritisovo telo in kri.

7.2.1 Bog, hudič in Jezus

Če je kateri od likov v veliki stiski, se obrne k bogu po pomoč ali gre k Jezusu po nasvet (čeprav ne tako pogosto kot k šefu šolske kantine). Če gre v South Parku kaj narobe, prebivalci najprej pomislijo: »Bog mora biti jezen na nas.«

V seriji sta upodobljena tako bog kot hudič. Bog v seriji nima krščanske antropomorfne podobe, temveč je škrbasta, povodnemu konju podobna prikazen, ki ni vsevedna, temveč verjame lažem Saddama Husseina, Hussein pa zanj misli, da je »neumen kreten«. Meščanom se prikaže na predvečer novega tisočletja. To si meščani želijo, čeprav imajo do boga zaničevalen odnos.⁴²

Hudič je prikazan kot ogromna rdeča pojava z rumenimi rogovi in očmi ter našpičenimi belimi zobmi, a suhljatim životcem. Namesto stopal ima kopita. Živi v modri oazi mestnih hišk s svojim ljubimcem Chrisom in zbira keramične figurice. Chris je zelo razumevajoč in potrpežljiv, je celo tako prijazen, da bi lahko bil mormon. Verjetno je v peklju samo zato, ker je gej. Hudiču se zdi Chrisova občutljiva »new age« osebnost mučna. Pravi, da pogreša svojega porednega bivšega ljubimca Saddama Husseina, ki se ga pravzaprav boji. Zanimivo, da se hudič sploh boji kogarkoli. Tako kot Jezusa v seriji tudi hudiča njegovi osebni problemi naredijo človeškega in nič bolj grozovitega od Jezusa.

Jezus je prikazan kot realen lik iz mesa in krvi, ki živi med ljudmi. Je prebivalec South Parka in se pogosto pojavlja, osrednji lik epizode pa je v več kot ducat nadaljevanjih. V marsikateri epizodi prizna, da nima odgovorov na vsa vprašanja, včasih pa tudi zavrne prošnjo o posredovanju pri svetovnih (ali lokalnih) težavah. Njegove nadnaravne moči so omejene in je nagle jeze; ima torej kar nekaj človeških lastnosti. V splošnem je prikazan kot pozitiven lik, ki vsem želi dobro, tu in tam pa prebivalce South Parka nauči kakšno lekcijo o smislu življenja in sobivanju.

V South Parku Jezus poskuša biti koristen in se na skupnost obrača preko televizije in telefona. Odnos prebivalcev South Parka je viden iz naslednjega pogovora, ko Jezus v svoji pogovorni oddaji na lokalni televiziji sprejme klic gledalca Roberta:

Jezus: »Halo, klicatelj, ste v etru.«

Robert: »Ja, je ... je tam Jezus?«

Jezus: »Da, sin moj.«

⁴² »A Ladder to Heaven«; 6. sezona, 12. del

Robert: »Tu ... tukaj Robert iz Torrey Pines. Prejšnji teden sem poklical zaradi nasveta glede svoje bivše žene.«

Jezus: »Seveda, Robert. Kako stojijo stvari sedaj?«

Robert: »No, vse ... vse je veliko bolje, Jezus. Od takrat ni več jezikala. Želel sem se le zahvaliti za nasvet. Oh, in ... in za to, da si umrl za moje grehe, to je bilo res prijazno od tebe.«

Jezus: »Bodi blagoslovljen, Robert. Naslednji klicatelj, ste v etru.«⁴³

Robert resda govori z božjim sinom, vendar nikakor ni vznemirjen. Zanj je Jezus zgolj še eden izmed voditeljev pogovornih oddaj. Robertovo vedenje odseva sproščeno, hladno držo mesteca – bolj so vznemirjeni, ko pride na obisk Jennifer Lopez kot pa nad dejstvom, da je Jezus njihov someščan. Vendar to ni zato, ker ljudje ne bi razumeli Jezusove zaslužnosti; Robert gre celo tako daleč, da se Jezusu zahvali za žrtvovanje, čeprav se tega domisli šele na koncu. Serija jasno izpostavi, da je v medijsko prenasičenem svetu potrebno kaj več kot gola prisotnost božjega sina, da pritegnemo pozornost občinstva.

Jezus v seriji ni sposoben nuditi odgovorov na kompleksna vprašanja sodobne družbe. Ne želi odgovoriti na Stanova vprašanja od evtanaziji in homoseksualnosti. Razvedrilo in zabava sta svetost današnjih dni, zvezdniki, ki zabavajo, pa sodobna božanstva. Ko se Jezus pomeri z Davidom Blainom⁴⁴, doživi popoln polom. Občinstvu je ob Jezusovih čudežih dolgčas, saj so zastareli in ne morejo tekmovati z Blainovo spektakularno magijo. Ugotovimo, da je iluzija zamenjala realnost, vse je samo senca brez bistva.

V seriji je Jezus, kot rečeno, pozitivna oseba: nežen, skrben in prijazen. Ima težave z energičnim producentom njegove pogovorne oddaje, skrbi ga borba s Satanom, odnos z očetom tudi ni najboljši. Zelo ga obremenjujejo dvomi meščanov – čeprav je del skupnosti, je od nje distanciran. Vizualno odseva tradicionalne predstave: lasje do ramen, brada, bela halja in svetniški sij. Nežen glas in uglajeno vedenje ga označujejo kot drugačnega od ostalih meščanov. S tem, ko ga prikažejo kot humano in skrbno osebo, mu ustvarjalci odvzamejo božanskost, vendar pa ne zvezdniškega statusa. Njegova nežnost je v svetu, kjer je moč enaka pravici, napačno interpretirana. Ker ne more poraziti Blaina, na pomoč pokliče svoje »super najboljše prijatelje« - Mohameda, Krišno, Josepha Smitha, in Lao Tse-ja. Jezus tako postane zgolj eden od akterjev v panteonu religijskih voditeljev. Krščanstvo je predstavljeno kot ena od religijskih opcij, ne pa kot edina prava opcija. S prikazom Jezusa kot predstavnika ene od

⁴³ »Big Gay Al's Big Gay Boa Ride«; 1. sezona, 4. del

⁴⁴ Ameriški iluzionist, najbolj znan po svojih vztrajnostnih poskusih, ki jih izvaja na ulicah velemest.

mnogih duhovnih ideologij Sout Park predstavi pozicijo krščanstva, ki ni več osrednja religijska doktrina.

Jezus je v seriji distanciran od katolištva. Nikoli ga ne vidimo v cerkvi in zelo redko se pogovarja z duhovnikom, očetom Maxijem. Namenoma ločuje politično organizacijo rimskokatoliške cerkve od krščanskih korenin. Prav tako ne zagovarja vere v pekel in večno trpljenje: »Bog ne želi, da bi se celo življenje bali pekla ali poveličevali *Njegovo* ime. Bog želi, da svoj čas izkoristite za pomoč drugim in vodite dobro, srečno življenje. Na tak način boste živeli *zanj*.«⁴⁵

7.2.2 Katoličani

Katoliška tematika je pogosto prisotna v seriji, sploh v primerjavi z ostalimi krščanstvi, ki se malo pojavljajo.

Z nekaj izjemami je večina prebivalcev South Parka katoličanov⁴⁶ in vsi obiskujejo isto cerkev, ki ni imenovana. Skupnost vodi duhovnik, oče Maxi, s pomočjo občutljive nune, sestre Anne. Njen red se imenuje Krvaveče oči Jezusove. Maxi je zelo ozkogled in obsojajoč do tistih, ki ne sprejmejo katoliškega nauka in Jezusa kot odrešitelja. Medtem, ko Jezus pridiga o dobroti in ljubezni do bližnjega, njegov katoliški predstavnik izhaja iz teološke šole peklenškega ognja in pogube:

Oče Maxi [glasno in grozeče]: »Danes bomo govorili o peklu. Pekel ni prijeten kraj. Žgoči plameni ognja. Kriki, mučenje. Za večno. Ko si enkrat v peklu, ne moreš ubežati. Za večno živiš v grozoviti bolečini, ognjeni agoniji. Vsi grešniki so tam, v bedi umirajo vedno znova in znova. Če boste obsojeni na to črno močvirje smradu, potem gorje vam, saj je Satan ustvaril najbolj strahoten kraj v univerzumu! In on bo vaš gospodar! Gospodar bolečine in agonije! [...] Prostor večne agonije in bolečine! Pekel pričakuje vse grešnike in vse, ki ne sprejmejo Kristusa! Otroci tega mesta po nedeljski maši ne obiskujejo verouka! In odrasli ne prihajajo k spovedi! Če se to ne spremeni, vam obljubim, da boste odšli v črno satanovo votlino! To je vse. Mir z vami.«⁴⁷

⁴⁵ »Probably«; 4. sezona, 11. del

⁴⁶ Pri *Simpsonovih* je večina prebivalcev mesta protestantov.

⁴⁷ »Do the Handicapped go t Hell?«; 4. sezona, 10. del

Zaključek z »mir z vami« še bolj poudarja hinavščino religije, ki si prizadeva k nadzorovanju svojih vernikov s srednjeveškimi podobami in praznoverji. Maxijeva pridiga prestraši fante, zato začnejo religijo in njene zakramente jemati bolj resno. Vendar se jim katoliška cerkev kmalu zazdi pomanjkljiva.

Kyle je jud, zato mu Maxi nameni naslednje besede: »Judje so križali našega odrešenika! Mislim, če ne greste v pekel zaradi križanja odrešenika, zaradi česa pri hudiču pa potem greste v pekel?«⁴⁸ Vendar ima tudi on svoje meje. V epizodi, ki je v celoti posvečena škandalu v zvezi s spolnimi zlorabami znotraj katoliške cerkve, obsodi dotične duhovnike in škofe, ker svojih dejanj ne priznajo niti se ne kesajo zanje. Zavzemanje za pravico ga pripelje vse do Vatikana, kjer naleti na gluha ušesa. Svoje mnenje izrazi v televizijskem nagovoru, namenjenem rimski kuriji, kardinalom in škofom: »Pozabljate, da katoličani izgubljajo vero zato, ker ne razumejo, zakaj naj bi zanje veljajo nekaj, v kar ste to religijo spremenili vi. [...] Poglejte, sem ponosen, da sem katoličan, vendar sem katoličan v resničnem svetu. Tudi za vas je čas, da to postanete. Čas je za spremembe.«⁴⁹

Na podlagi te epizode lahko vidimo, da se ustvarjalci serije v primerjavi z Simpsonovi v večji meri odzivajo na aktualna dogajanja po svetu, predvsem v ZDA. Odzovejo se bolj neposredno, pogosto z banalizacijo situacije, ki pa še bolj poudari absurdnost realnih dogodkov in moralno noto.

Stone je povedal, da je bilo med pisanjem te epizode prisotne veliko jeze, saj so bili ustvarjalci osupli nad škandalom, predvsem pa nad reakcijo katoliške cerkve.

Po predvajanju te in še nekaterih drugih epizod se je katoliška skupnost (predvsem Katoliška zveza z Williamom Donohue-jem na čelu) v ZDA močno razburila in poskušala doseči opravičilo ter prepoved predvajanja ene od epizod na programu Comedy Central. Comedy Central je predvajal vse epizode, se je pa katoliški skupnosti opravičil. Kot reakcijo na vsesplošno razburjenje pa so podali naslednjo izjavo: »Kot satiriki verjamemo v to, da nam Prvi amandma daje pravico šaliti se iz katerega koli človeka, skupine, organizacije ali religije ter bomo to pravico še naprej zagovarjali.« (Pinsky 2007, 277)

Eric Cartman, eden od glavnih likov, se pogosto poigrava z religijo: izkorišča religijske trende za denar, slavo in potrditev. Ko so v modi krščanske rock skupine, jo ustanovi tudi on; vendar ne zaradi prepričanja, temveč profita. Ko izgubi vero in zaupanje v duhovnika njegove

⁴⁸ »Do the Handicapped go t Hell?«; 4. sezona, 10. del

⁴⁹ »Red Hot Catholic Love«; 6. sezona, 8. del

skupnosti, sam ustanovi religijo, česar prednosti zopet izkorišča za denar in zavajanje ljudi. Tudi njega zmeraj doleti pravičen konec z moralnim sporočilom.

V seriji želijo prikazati, da na prvi pogled dogma katoliške cerkve nima smisla. Njen nauk je nelogičen in begajoč; še posebej v sodobnem svetu, kjer vladata znanost in logika. Sestra Anne poskuša dečkom razložiti transsubstanciacijo, vendar dvomijo v razlago:

Sestra Anne: »Naj vam razložim, kako poteka obhajilo. Duhovnik vam bo ponudil okrogel piškot in rekel: »Kristusovo telo,« in vi ga boste pojedli.«

Cartman: »Je bil Jezus narejen iz piškotov?«

Sestra Anne: »Ne.«

Stan: »Ampak piškoti so njegovo telo.«

Sestra Anne: »Ja. ... V Markovem evangeliju je Jezus razdelil kruh in rekel: »Jejte, kajti to je moje telo.«

Butters: »Ehm, kaj torej jemo?«

Sestra Anne: »Kristusovo telo!« [*okoli nje še zmeraj sami zmedeni obrazi*]

Stan: »Ne, ne, ne, zdaj mi je jasno. Jezus je že hotel, da pojemo njega, ampak ni želel, da postanemo kanibali, zato se je spremenil v piškote in nato rekel ljudem, naj ga pojedjo.«

Sestra Anne: »Ne!«

Stan: »Ne?«

Butters: »Ehm – jaz ne morem žvižgati, če pojem preveč piškotov.«

Sestra Anne: »Poglejte: vse, kar morate vedeti, je to, da pojedete piškot, ko vam ga duhovnik ponudi! Okej?!«

Kenny, Stan, Cartman: »O-kej.«

Sestra Anne: »Za tem boste popili majhno količino vina, saj je to Kristusova kri.«

Cartman: »Ah, dajte no, to pa že postaja bedasto!«⁵⁰

Ni težko opaziti, zakaj so fantje skeptični – navsezadnje je ideja o transsubstanciaciji res nenavadna. Hostije in vino niso metaforična reprezentacija Jezusovega telesa in krvi, temveč se, v skladu z dogmo, spremenijo v njegovo telo in kri med mašo. Vera v to je osrednjega pomena za katolištvo in za razumevanje mašnega obreda. Šala gre na račun katoliške cerkve, ko hostijo poimenujejo kar kot piškot.

⁵⁰ »Do the Handicapped go t Hell?«; 4. sezona, 10. del

Sestri Anne fantom ne uspe pojasniti koncepta, kar je primerljivo z epizodo Simpsonovih, kjer ga. Albright poskuša v nedeljski šoli otrokom razložiti koncept nebes in pekla (glej poglavje 5.1.5). Otroci jo z vprašanji prav tako spravijo na rob potrpljenja, saj na vsa ta vprašanja niti *ni* odgovorov – za vse to je potrebno slepo verjetje, ne pa zdrav razum.

Seveda je vsa ta tematika pogosto povezana s humorjem, ki se tako ali drugače tiče »spodnje polovice telesa«: od duhovniške pedofilije, ateistov, ki jim iztrebki dobesedno prihajajo iz ust do krvavenja kipa device Marije iz zadnjice neposredno na papežev obraz. Katoliška cerkev v seriji nudi bore malo pomoči za težave, s katerimi se meščani soočajo v sodobnem življenju. Po sočutje in duhovnost, tolažbo ter nasvet prihajajo k Chefu (šefu šolske menze), Jezusu in bogu (v tem vrstnem redu), in ne v cerkev.

7.2.3 Druga krščanstva

V razočaranju nad katoliško cerkvijo in hinavščino očeta Maxija ustanovi Cartman svojo religijo. Kmalu prične s pridigami, stoječ na improviziranem govorniškem odru sredi ulice. Vendar njegove pridige niso monotone, temveč polne karizme in preporodnega duha kot pri t.i. televizijskih evangelistih. Poseblja religijskega voditelja drugega tipa kot pa oče Maxi. Zadeve se loti poln vneme, gorečnosti in s poslovno žilico. Nastopa s prepričljivo retoriko, dramatičnimi monologi in teatralnimi kretnjami. Biblijo drži visoko v zrak in prične:

»Mnogi izmed vas ste poznali Kennyja McCormicka. Bil je igriv, marljiv osemletnik. Vendar včeraj [*se vrže na tla*] je po njem udaril Gospod - oh! Bog ga je premikastil naravnost v ognjene globine pekla! Kdaj pa boste odšli *vi*? Jutri? Čez deset let?! Je sploh važno?! Ne! Kajti če življenja ne podarite Gospodu, to življenje pripada satanu! Ampak boga ne moremo slaviti v cerkvi, kjer prebiva tisti greha polni duhovnik (misli na očeta Maxija, op.p.), zato bomo zgradili novo cerkev. S kristalnimi stenami, stropom, visokim 80 čevljev in toboganom, ki bo povezoval ta del tukaj s tem delom tukaj! Kdo nam bo pomagal?«⁵¹

Cartman z načinom govora oponaša druge slavne religijske voditelje, vendar je ravno tako hinavski kot vsi drugi. Njegova mama poskuša fante speljati stran od religije s hrano in igračami, Cartman pa se pretvarja, da se je zmožen upreti skušnjavi, čeprav se za njihovim hrbtom baše s slaščicami. V svoje delovanje vključi zdravilni obred, ki se posmehuje iz

⁵¹ »Probably«; 4. sezona, 11. del

evangeljskih ritualov. Ljudi ošvrkne po glavi in na tak način Kyla »ozdravi« judaizma, neko dekle »grdobe« in Timmyja njegove »bede« (invalidnosti) - vse dokler se Timmy zopet ne zgrudi na tla. Vsa njegova ozdravljenja so prevara, vendar mu njegova skupnost, ki jo sestavljajo izključno otroci, klub temu verjame. Slepijo se, ker hočejo verjeti. Nato prejme sporočilo neposredno od boga: »... Naravnost od boga - oh! Bog mi pravi, da ... mora vsak od vas stopiti na oder in mi izročiti en dolar!« Daritve se tako povežejo z odrešitvijo (kot prodaja odpustkov nekoč). Cartman vedno znova ugotovi, da mu krščanstvo ponuja možnost za zaslužek, v eni od naslednjih sezon zato ustanovi celo krščansko glasbeno skupino.

7.2.4 Mormoni

Tudi mormoni predstavljajo fascinacijo za South Park. Tu so se lotevali predvsem njihovega karizmatičnega profeta Josepha Smitha. V epizodi *Super najboljša prijatelja* (»Super Best Friends«) ga postavijo ob rob Jezusu, Mojzesu in Budi. Prebivalci South Parka si v eni od epizod zgradijo lestev do nebes in ko pogledajo vanje, vidijo tam samo mormone. V *South Parku* so mormoni edina religijska skupnost, ki lahko pride v nebesa. V peklu novi prišleki hitro spoznajo, da jih je lastna religija pustila na cedilu:

Prišlek št. 4: »Hej, samo trenutek, jaz ne bi smel biti tukaj. Bil sem dosleden in predan protestant! Mislil sem, da gremo v nebesa!«

Upravnik pekla: »Da, torej, bojim se, da ste se motili.«

Vojak: »Jaz sem bil pripadnik Jehovovih prič.«

Upravnik pekla: »Tudi vi ste izbrali napačno religijo.«

Prišlek št. 5: »Kdo je torej imel prav? Kdo gre v nebesa?«

Upravnik pekla: »Bojim se, da so to mooormoni. Da, mooormoni bi bil pravilen odgovor.«

Množica: »Ooooo.«⁵²

V seriji so mormoni upodobljeni kot veseli, prijazni in pozorni, tako do svoje družine kot do drugih. So zelo prijetni ljudje, ki živijo svoj vrednotni sistem. Edina nenavadna stvar pri mormonih je njihova dogma, predvsem njihov mistični nastanek. V epizodi *Vse o mormonih* (»All about Mormons«) Harrisonovi pripovedujejo zgodbo Josepha Smitha. Čeprav se Stanu zgodba v začetku zdi fascinantna, v njo kmalu podvomi. Stan je *govorec nevernih*, saj kliče k

⁵² »Probably«; 4. sezona, 11. del

premisleku in s tem izpostavi religijo možni krizi. Ne glede na to, kako absurdna je zgodba Josepha Smitha, pozitiven duh družine Harrison izpodrine njihovo religijo. Gary se odzove na Stanov cinizem: »Poglej; mogoče mormoni res verjamemo v nore zgodbe, ki nimajo prav nobenega smisla, in mogoče si je Joseph Smith res vse izmislil. Ampak jaz imam krasno življenje, krasno družino in *Knjigo mormonov*, ki je za vse to zaslužna. V resnici mi je vseeno ali si je Joseph Smith vse to izmislil, saj nas sedaj cerkev uči ljubezni do družine, prijaznosti in pripravljenosti do pomoči. Čeprav ljudje v tem mestu mislijo, da je to neumno, še vedno zavestno verjamem v to. Vse, kar sem hotel, je biti tvoj prijatelj, Stan. Ampak ti si tako vzvišen in vsemogoč, da ne moreš pogledati mimo tega in biti zgolj moj prijatelj. Najprej boš moral malo odrasti, dečko. Jebi se.«

V tem »govoru« Gary povzame kreposti njegove religije. Kot vidimo, ni zgodovina mormonov tista, ki prepriča boga, da jih spusti v nebesa, temveč uporaba njihovih prepričanj v življenju. Epizoda je vzbudila veliko zanimanja med analitiki, ki so prišli do sklepa, da serija ne obsoja njihovega načina življenja (celo nasprotno), vendar pa se ne strinja s teološko platjo vere oz. meni, da je neverjetna, izmišljena. (Pinsky 2007)

7.2.5 Judje

Judaizem je v seriji zaradi fascinacije nad rimokatoliško cerkvijo rahlo potisnjen v ozadje. Večinoma je judaizem izpostavljen skozi Cartmanovo stereotipiziranje in norčevanje. Edini judje v seriji so pripadniki Kylove družine (mama Sheila, oče Gerald, sestrična Whitney). Kyle se nenehno srečuje s stereotipi o judih. Obrezovanje zamenja z bolj zahtevnim operativnim posegom in se prestraši, ko mu duhovnik Maxi pove, da so judje obsojeni na posmrtno življenje v peklu.

Največ informacij o judovski doktrini dobimo v epizodi *Jewbilee*⁵³, ko se zberejo pripadniki raznih judovskih ločin. Kenny v tej epizodi prevzame vlogo kritičnega udeleženca, ko ga Kyle pretihotapi v judovski kamp. Skozi njegove ne-judovske oči smo priča številnim judovskim nesmisлом: oboževanje taborniškega ognja, izročitev mila in pečenje korenčkovega peciva. Mojzes je upodobljen bolj impresivno kot katoliški bog – ogromna oranžno-rumena petkotna geometrijska pojava z očmi, nosom, in usti, ki se dvigne iz ognja, je veliko bolj mogočna kot majhna, živali podobna spaka (tako prikažejo boga).

⁵³ »Jewbilee«; 3. sezona, 9. del

Kyle si ogleda film Kristusov pasijon režiserja Mela Gibsona in prične dvomiti v vlogo Judov pri Kristusovi smrti. Obrne se na očeta Maxija, ki mu, presenetljivo razumevajoč, objasni zgodovino pasijona kot igre in njeno antisemitsko vlogo. Oborožen z Maxijevim nasvetom o pokori nagovori judovsko kongregacijo v kampu in predlaga, da se judovska skupnost opraviči za Jezusovo smrt. Kongregacija je zgrožena. Ko si judje in kristjani glede tega vprašanja stopijo nasproti, na prizorišče dogajanja prispe Mel Gibson. Njegovo blazno vedenje je zadosten razlog, da podvomijo v njegovo prisebnost in s tem tudi v njegov film. Stan pa poda temeljno religijsko lekcijo: »Sledite tistemu, kar je Jezus učil, in ne razlagi, kako je umrl. Na način njegove smrti so se osredotočali že v srednjem veku, kar pa ni prineslo nič dobrega.«⁵⁴

7.2.6 Scientologija in Tom Cruise

Ker se South Park loteva katere koli religije, saj žalitev ni pod vprašajem, so se lotili tudi scientologov in njihovega najbolj vidnega zagovornika.

V epizodi *Ujet v omari* (»Trapped in the Closet«) scientologi zamenjajo Stana Marsha za reinkarnacijo njihovega ustanovitelja, pisca znanstvene fantastike L. Rona Hubbarda. Tako deček dobi prvovrsten vpogled v skupnost, popularizirano s strani holivudskih zvezdnikov. V epizodi religijo opišejo kot »globalno potegavščino« in jo raztrgajo na kose. Ne prikažejo niti enega samega pozitivnega aspekta. Tudi Tomu Cruise-u ni nič prikrajšano: prikažejo ga kot povprečnega igralca, ki ga Stanove trditve popolnoma zmedejo, zato se skrije v dečkovo omaro in noče ven. Eden od pozivov se glasi: »Tom Cruise, pridi iz omare ('Tom Cruise, come out of the closet.'), kar napeljuje na Cruise-ovo spolno usmerjenost.

Scientološka skupnost je znana tudi po tem, da tistega, ki se jo drzne žaliti ali zasmehovati, takoj toži, zato so ustvarjalci nanizanke dolgo kolebali. Ob koncu epizode so zato namenoma dodali Stanov vzklik: »Ne bojim se vas. Tožite me!«

Odziv scientologov po predvajanju epizode je bil kot pričakovano močno nasprotujoč. Dosegli so, da se epizoda ni predvajala v Veliki Britaniji. Iz zasedbe nanizanke je izstopil Isaac Hayes, ki je posojal glas liku šefa šolske menze. Hayes je zaprisežen scientolog, ki humorja na račun njegove religije ni mogel sprejeti, saj so za njegov okus šli predaleč. Povedal je, da so verska prepričanja ljudem sveta, zato morajo biti spoštovana, saj se satira

⁵⁴ »Passion of the Jew«; 8. sezona, 4. del

nekje konča, prične pa nestrpnost. Parker in Stone sta takoj odreagirala in pojasnila, da Hayes v preteklih letih nikoli ni imel težav z norčevanjem iz kristjanov, judov, muslimanov ali mormonov. »Če želi drugačen standard obravnave za lastno religijo, je prav to dokaz nestrpnosti in fanatizma,« je povedal Stone. (Pinsky 2007, 281)

Čeprav to ni prva⁵⁵ epizoda, v kateri si privoščijo scientologe, je tako stopnjujoče odzive doživela le ta. Hayesu se je mnenjsko pridružilo tudi veliko drugih (ne-scientologov), ki so imeli kaj proti South Parku. Cruise sam je zagrozil, da ne bo podpiral oglaševanja za film Misija: Nemogoče 3, za katerega so si studiji Paramount tisto poletje veliko obetali. Lastnik Comedy Central (kjer predvajajo South Park) je podjetje Viacom, ki je hkrati večinski lastnik Paramounta. Pinsky poudari pomembno ugotovitev, da pri South Parku ne uvidijo, da je ameriška neomajna in prva religija korporativizem, njen neposvečeni sin pa sinergija. Njuna sveta zapoved pa se glasi: Ne postavlaj na kocko trgovskih obetov katere od poslovnih enot. Majhna kabelska televizijska postaja se ne more meriti s profitabilnostjo filmskega studia, zato je jasno, kdo tukaj zmaga. (Pinsky 2007, 282)

Na vse to sta se Stone in Parker odzvala s porogljivo izjavo v častniku Daily Variety, kjer odločno povesta, da *vojna* med njima in scientologi še zdaleč ni končana, čeprav sta izgubila tokratno bitko. (Pinsky 2007, 282) V naslednjem koraku je sledilo kaj drugega kot ostro maščevanje - epizoda, ustvarjena v odgovor scientologom⁵⁶. V njej šefu menze – Chefu – operejo možgane pripadniki skupine, imenovane »Super Adventure Club« (Super doživljajski klub – jasni namestnik besede scientologija). Tudi »adventuristi« častijo svojega ustanovitelja, preminulega pisatelja in uporabljajo napravo, ki omrtvi um (ki nedvomno predstavlja scientološki E-meter). Njihov osrednji namen je zloraba otrok, kar Chefa popolnoma zaslepi, niti bandi mulcev iz South Parka ga ne uspe iztrgati iz kulta. Za Chefa je usodna strela, ki ga zadene ob koncu epizode (Chef zaradi nje zagori, pade v globel, se nabode na vejo, na koncu pa ga raztrga divjad). Bolj jasno ustvarjalci svojih mnenj o akterjih, vpletenih v »scientološki« spor, skorajda ne bi mogli izraziti.

⁵⁵ Prva je bila predvajana 4. Julija leta 2001 z naslovom »Super Best Friends«.

⁵⁶ »The Return of Chef«; 10. sezona, 1.del

7.2.7 Islam

Tudi South Park se loti islama, vendar ne toliko doktrine kot aktualno. Odzove se na objavo karikatur Mohameda v danskem časopisu, ki je povzročila precej napetosti. Čeprav so lik Mohameda leta 2001 že upodobili v eni od epizod (skupaj z Mojzesom, Budo, Lao Tzu-jem in Josphom Smithom – vsak od njih je imel nadnaravne moči, saj so se združili v boju za pravičnost), se Comedy Central odloči, da ne bo dovolila predvajanja podobe Mohameda v dotični epizodi⁵⁷. Tokrat je bilo neodobranje Stona in Parkerja veliko, saj sta bila prepričana v nasprotno. V epizodi je zato na mestih, kjer bi se moral pojaviti Mohamed, pojavil napis: »Comedy Central je zavrnila objavo Mohamedove podobe na njihovem omrežju.« Comedy Central je kasneje podala izjavo, da v luči preteklih svetovnih dogodkov meni, da je bila odločitev pravilna.

7.3 RELIGIJSKA CENZURA

Leto 2006 je bilo za South Park leto konfliktov, saj so se morali najprej »boriti« proti katoličanom (epizoda »The Bloody Mary«), nato pa še proti lastni televiziji zaradi Mohamedove podobe. Sledila je epizoda o scientologiji, kjer se niso želeli ukloniti. Vztrajali so pri tem, da se predvaja v prvotni verziji in v celoti. Parker je na vse to rekel: »Sta zgolj dve stvari, ki jih ne smemo narediti na Comedy Central – prikazovati Mohameda ali Toma Cruisa.« Čeprav so ustvarjalci bili prepričani, da jih bo Comedy Central glede Mohameda podprla, so se ušteli. »Tako smo ustvarili nov tabu iz nič,« ugotovi Parker (Pinsky 2007, 294). Čeprav se avtorji vztrajno borijo proti cenzuri, so včasih interesi religijskih skupnosti ali trženjska logika le premočni.

⁵⁷ »Cartoon Wars Part II«; 10. Sezona, 4. del

8 UGOTOVITVE

Religija je v ZDA zelo pomemben faktor zasebnega življenja Američanov, je pa tudi močan element političnega govora. Večina populacije ZDA je pripadnikov ene od krščanskih ločin. Religijski »trg« je zelo aktiven in spreminjajoč se, saj obstaja visoka verjetnost, da prebivalec v času življenja zamenja oz. spremeni religijsko pripadnost.

Največje religijske skupnosti izvajajo na medije močan pritisk takrat, ko ocenijo, da medijska vsebina ni v skladu z njihovo doktrino oz. ji nasprotuje, jo žali. Mediji se v preteklosti niso želeli izpostavljati zgolj zato, ker so se hoteli ponorčevati iz ene od religij. Vpliv religijskih skupnosti ima lahko tudi tržne posledice; to pomeni, da se oglaševalci v manjši meri odločajo za izbiro specifičnega medija, kar lahko ogrozi njegov obstoj. Mediji so se vpliva zavedali in se zato poskušali izogniti negativni kritiki.

Animirana serija Simpsonovi je prva prestopila ta strah, saj so avtorji ugotovili, da ljudje lažje sprejmejo humor, če je prikazan preko fikcijskih, animiranih likov. Poleg tega se je izkazalo, da je serija lahko uspešna in dobičkonosna tudi ob pritisku religijskih skupnosti in njihovem nasprotovanju vsebini. Religija zajema velik del vsakdanjika povprečnega Američana in vpliva na njegovo življenje in mišljenje. Za avtorje je poleg drugih faktorjev, kot so politika, medosebni odnosi in kapitalizem, zanimiva prav zaradi njenega vpliva, še posebej v relaciji z ostalimi (omenjenimi) faktorji.

Pri Simpsonovih se trditev, da izbira je religije, ki je predmet posmeha v seriji, povezana s prisotnostjo le-te v ameriški družbi, nedvomno potrdi. Celotna serija je konstruirana kot mikrokozmos ameriške družbe, kjer se izpostavljajo njene pomanjkljivosti in problematike. Za Simpsonove je pomembno, katere religije so v ZDA najštevilčnejše, saj so ravno te najbližje povprečnemu gledalcu (pa tudi avtorjem) in bodo zato najprej uporabljene kot predmet posmeha. Tudi serija South Park tematizira zgolj religije, ki so prisotne v ZDA, vendar se ne ozira toliko na številčnost njenih pripadnikov kot na privlačnost in kontroverznost njene doktrine. Ciljna skupina serije je drugačna kot pri Simpsonovih. South Park ne želi povprečnega Američana, temveč izobraženega, samokritičnega posameznika s smislom za humor.

Nobena od obeh serij se ne loteva religij, ki so v ZDA v manjšini, na primer taoizma, sikhizma ali rastafari gibanja. Na drugi strani tematizirata religije, ki so drugod po svetu manj poznane, v ZDA pa imajo veliko pripadnikov (mormoni, scientologi). Lotevajo se tudi kultov,

katerih pojav je značilen predvsem za ameriški prostor. Obe seriji obdelata številčnejše religijske skupnosti v ZDA, kot so katolištvo, protestantizem in judaizem, pa tudi manjše, vendar bolj poznane religijske skupnosti kot so hinduizem, budizem in islam. V obeh primerih zato lahko potrdim prvo hipotezo, drugo pa le v primeru Simpsonovih. V seriji South Park je religija bolj zanimiva, če je zanimiva tudi njena vsebina oz. doktrina. Veliko vsebine namenja npr. scientologiji, čeprav ni ena največjih religij v ZDA.

Kar vidimo in slišimo v Simpsonovih na račun religije, zlahka zamenjamo za žalitev, ki se posmehuje iz krščanstva srednjega sloja, vendar temu ni tako. Kar želijo prikazati, je na grotesken, bizaren način značaj ljudi ameriških cerkva, ki se odločijo za določen način življenja s svojo vero. Ljudje Srednje Amerike razumejo in doumevajo, da »biti veren« lahko pomeni najrazličnejša izražanja svojih pripadnosti, vedenjskih vzorcev in prepričanj v povezavi z najrazličnejšimi religijami. Osredotoča se na povprečnega, običajnega človeka z vestjo, napakami in številnimi moralnimi boji. Takšni so tudi Simpsonovi, ki niso nič več kot povprečna ameriška družina, ki odslikava podobo povprečnega Američana. Takšni so v osnovi, vsebinsko pa prikazujejo še marsikaj. Odražajo ne samo statusno, temveč tudi izobrazbeno in socialno raven povprečne ameriške družine, ki jih problematizirajo skozi cinizem in bizarnost dialogov. Torej ne želijo, da se gledalci zgolj poistovetijo z nadaljevanko, temveč se med in po gledanju sprašujejo in kritično razmišljajo o sebi, svojem načinu življenja in družbi, ki jih obdaja.

Tudi South Park se sorazmerno veliko ukvarja z religijo. Skozi religijo ustvarjalci odkrivajo, kaj lahko sodobna družba ponudi človeku na področju duhovnosti. Problem ni v božanskosti voditeljev, temveč v hipokriziji na zemlji. Sekularni humanizem South Parka vsaki od religij ponuja enake možnosti. Vera v nekaj nezemeljskega, božanskega, je pozitivno sprejeta, celo spodbujana, vendar hkrati na glas opozarja pred politizacijo religije. Religija je zgolj ena od mogočnih institucij, ki ji manjka temeljita notranja prenova. Prezirajoče obravnavanje religije želi spodbuditi zdrav, skeptičen pogled na religijske dogme. Moralnost neke kulture se po njihovem mnenju meri s sposobnostjo njenih pripadnikov, da se učijo moralnih nauk in živijo »dobra« življenja.

Osrednja tematika zanimanja pri South Parku so religijske dogme. South Park želi izpostaviti licemerstvo in številne verske sisteme postavi naproti logiki. Analizira tudi način izvajanja religijskih praks, saj avtorji opažajo, da je za številne pripadnike religija zgolj še nizanje praks in obredov.

Obe seriji se pogosto ukvarjata z religijo in skozi satiro želita izpostaviti religijske problematike vseh vrst. Pri South Parku je pristop bolj surov in neposreden ter se ne ozira na nikogar. Lotevajo se religijskih tematik, do katerih so Simpsonovi bolj previdni (križanje, vstajenje, čudeži) , pri problematizaciji pa so bolj podrobni in konkretni. Simpsonovi religijske osebnosti in koncepte zmeraj prikažejo v stereotipizirani obliki, South Park pa ne (bog v Simpsonovih je bradat mož v beli halji, v South Parku pa škrbasta, povodnemu konju podobna prikazen; tudi Mojzes v South Parku nima človeške podobe, temveč obliko petkotnega lika, ki se dviga iz ognja). Pri South Parku uporabljajo preprost, vulgaren jezik, ki ne izpušča kletvic; v Simpsonovih kletvice niso prisotne. Zaradi hitrejše produkcije serije so se (za razliko od Simpsonovih) pri South Parku zmožni odzivati na sprotne dogodke, zato tematizirajo tudi religijske škandale in druge sprotne dogodke, povezane z religijo. Simpsonovi se religije lotevajo z večjo distanco in manj posrednim humorjem kot South Park. Poleg tega je humor bolj usmerjen v religijske stereotipe, v South Parku pa je usmerjen v religijske dogme. Na podlagi razlik v pristopu serij lahko potrdim svojo tretjo hipotezo.

Nanizankama je skupno obračanje k etiki in morali; se pravi dobro in pošteno življenje, ne glede na religijsko opredeljenost.

9 ZAKLJUČEK

Religijska satira v animiranih serijah je zanimiv pojav sodobne popularne kulture, ki sta jo omogočila tehnološki napredek in televizijski medij. Menim, da je izjemnega pomena za razvoj humorističnih pristopov ter liberalizacijo le-teh. Če so Simpsonovi prebili led in prvi vključili religijo v svojo vsebino, bodo lahko animirane serije nasploh pripomogle k bolj sproščenemu pogledu na religije ter večjo strpnost in odprtost s strani religijskih skupnosti. Humor na račun religije je v sodobnem svetu, polnem negativnih naslovnih in paranoje, pomembno orodje, ki opozarja na to, da institucije (seveda tudi religijske) niso vsemogoč in nezmotljiv element nekega sistema, temveč imajo veliko napak, pomanjkljivosti in nasprotij. Izpostavljanje teh jih spodbuja k spremembam in razvoju, ki je v hitrem toku in napredku ostalih življenjskih sfer ključen.

Simpsonovi in South Park sta danes le dve od mnogih animiranih serij, ki jih lahko spremljamo v ameriškem okolju. Vendar že analiza teh dveh prinese ničkoliko primerov satire in tematizacije religije. Glede na zadnje sezone serij pa tudi nič ne kaže, da se je religijska tematika iztrošila. Upamo lahko, da se to ne bo nikoli zgodilo in da bodo religijsko satiro pričeli uporabljati tudi drugi tipi humorističnih serij. Dogaja se ravno nasprotno – religijska satira je vedno pogosteje uporabljena, avtorji pa vsebinsko gredo vedno dlje in globlje.

10 LITERATURA

1. Albanese, Catherine L. 1992. *America, Religions and Religion*. Belmont, California: Wadsworth Publishing Company.
2. Dalton, Leslie, Eric Michael Mazur in Monica Siems, ur. 2001. Homer the Heretic and Charlie the Church – Parody, Piety and Pluralism in The Simpsons. V *God in the details: American religion and popular culture*, ur. Eric Michael Mazur in Kate McCarthy, 231–247. New York: Routledge.
3. Dark, David. 1997. The Steeple and the Gargoyle – Celebrating The Simpsons. *PRISM*, julij–avgust. Dostopno prek: <http://www.dwightozard.com/lq-article.asp?id=75> (10. avgust 2009).
4. Das, Surya. 1998. *Awakening the Buddha Within: Tibetan Wisdom for the Western World*. New York: Doubleday.
5. Flere, Sergej in Marko Kerševan. 1995. *Religija in (sodobna) družba: uvod v sociologijo religije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
6. Forbes, Bruce David in Jeffrey H. Mahan, ur. 2005. *Religion and popular culture in America*. Los Angeles: University of California Press.
7. *Homer the Heretic*. 2009. Dostopno prek: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:HHeretic.jpg> (18. avgust 2009).
8. Horowitz, Jon. 1999. *Mmm ... Television: A Study of the Audience of The Simpsons*. Dostopno prek: <http://www.snpp.com/other/papers/jh.paper.html> (15. avgust 2009).
9. Hyers, Conrad. 1981. *The Comic Vision and the Cristian Faith: A Celebration of Life and Laughter*. New York: Pilgrim Press.
10. Irwin, William, Mark T. Conrad in Aeon J. Skoble, ur. 2001. *The Simpsons and Philosophy: The D'oh! of Homer*. Chicago: Open Court Press.
11. Jelen, Ted G. 1996. Catholicism, Conscience and Censorship. V *Religion and Mass Media*, ur. Daniel A. Stout in Judith M. Buddenbaum, 39–50. Thousand Oaks: Sage Publications.
12. Johnson-Woods, Toni. 2007. *Blame Canada: South park and popular culture*. New York, London: Continuum.
13. Keller, Beth. 1992. *Gospel according to Bart: Examining the Religious elements of The Simpsons*. Magistrsko delo. Virginia: Univerza Regent, smer Komunikacije in umetnost.

14. Kopstein, Jeffrey in Sven Steinmo. 2008. *Growing Apart?: America and Europe in the Twenty-First Century*. New York: Cambridge University Press.
15. Kosmin, Barry A., Egon Mayer in Ariela Keysar. 2001. *American Religious Identification Survey 2001*. New York: The Graduate Center of the City University of New York. Dostopno prek: http://www.gc.cuny.edu/faculty/research_studies/aris.pdf (2. februar 2009).
16. --- 2009. *American Religious Identification Survey 2008: Summary Report*. Hartford: Trinity college. Dostopno prek: <http://www.scribd.com/doc/13090932/Final-ARIS-Report-3-6> (2. februar 2009).
17. Mazur, Eric Michael in Kate McCarthy, ur. 2001. *God in the details: American religion and popular culture*. New York: Routledge.
18. Pew Research Center for the People & the Press. 2009. *Independents Take Center Stage in Obama Era. Section 4: Religion and Social Values*, 21. maj. Dostopno prek: <http://people-press.org/report/?pageid=1519> (10. september 2009).
19. Pfaff, Steven. 2008. The Religious Divide: Why Religion Seems to Be Thriving in the United States and Waning in Europe. V *Growing Apart?: America and Europe in the Twenty-First Century*, ur. Jeffrey Kopstein in Sven Steinmo, 22–52. New York: Cambridge University Press.
20. Pinsky, Mark I. 2007. *The Gospel According to the Simpsons: bigger and possibly even better! edition with a new afterword exploring South Park, Family Guy, and other animated TV shows*. Louisville: Westminster John Knox Press.
21. *Prime time*. 2009. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Prime_time (17. avgust 2009).
22. *Religion in the Simpsons*. 2009. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Religion_in_The_Simpsons (20. julij 2009).
23. Smrke, Marjan. 1996. *Religija in politika: spremenbe v deželah prehoda*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
24. --- 2000. *Svetovne religije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
25. *South Park*. 2009. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/South_Park (17. julij 2009).
26. Steklasa, Nataša. 2004. *Religija ameriških predsednikov – primer G.W. Busha*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
27. *The Simpsons*. 2009. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/The_Simpsons (10. avgust 2009).

28. *The Simpsons Family Picture*. 2009. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Simpsons_FamilyPicture.png (15. avgust 2009).
29. *The South Park Wallpaper*. 2009. Dostopno prek: <http://www.dandare.org/FreeFun/Images/CartoonsMoviesTV/SouthParkWallpaper800.gif> (20. avgust 2009).
30. Tocqueville, A. De. 1889a. *Democracy in America*. New York: Longman.
31. Trueblood, Elton David. 1975. *The Humor of Christ*. San Francisco: Harper & Row.
32. *World Values Survey*. 2006. Dostopno prek: <http://www.worldvaluessurvey.org/> (10. september 2009).